



**Nikolaj Lenin**

---

## **El dret d'autodeterminació de les nacions**

El punt novè del programa dels marxistes de Rússia, que tracta del dret d'autodeterminació de les nacions, ha donat lloc (com ja ho hem assenyalat a *Prosvescenije*) a una croada per part dels oportunistes. El liquidacionista rus Semokovskij al diari liquidacionista de Sankt Petersburg, i el lliguista Liebman i el nacionalista i socialista ucraïnès Turkevic en els seus diaris respectius han atacat violentament aquest punt i l'han tractat amb la més gran vehemència. No hi ha pas dubte que aquesta campanya d'oportunistes tan diversos contra el nostre programa marxista té una estreta relació amb les actuals vacil·lacions nacionalistes en general. Per tant considerem adequat un examen detallat d'aquesta qüestió. Esmentarem, de passada, que cap dels oportunistes citats ha ofert un sol argument propi; simplement repeteixen allò que Rosa Luxemburg digué en el seu extens article en polonès del 1908-09, "La qüestió nacional i l'autonomia". En la nostra exposició ens ocuparem principalment amb els arguments "originals" d'aquesta darrera autora.

---

### Capítol primer

## Què vol dir autodeterminació de les nacions

---

Naturalment, aquesta és la primera qüestió que se'ns presenta quan es fa qualsevol intent d'examen marxista de què coneixem com a autodeterminació. Què hi hem d'entendre per aquest concepte? Hem de cercar la resposta en definicions legals deduïdes de "conceptes generals" de dret? O més aviat en un estudi històric i econòmic dels moviments nacionals?

No és cap sorpresa que els Semkovskij, els Liebman i els Turkevic no hi hagen pensat en aquesta qüestió, i s'hagen llençat contra la "foscor" del programa marxista, aparentment inconscients, en la llur simplicitat, que l'autodeterminació de les nacions no l'ha tractada tan sols el Programa Rus del 1903, sinó també la resolució del Congrés Internacional de Londres de 1896 (del qual m'ocuparé amb detall en el lloc adequat). Molt més sorprenent és el fet que Rosa Luxemburg, que denuncia la natura abstracta i metafísica del punt en qüestió, caigués en el pecat de l'abstracció i de la metafísica. És Rosa Luxemburg la que contínuament cau en generalitats sobre l'autodeterminació (fins al punt de filosofar alegrement sobre la qüestió de com esbrinar la voluntat d'una nació), sense demanar-se clarament i precisa si el nus de la qüestió rau en definicions legals o en l'experiència dels moviments nacional de tot el món.

Una formulació precisa d'aquesta qüestió, que cap marxista pot evitar, destruiria d'un sol cop les nou desenes part dels arguments de Rosa Luxemburg. No és la primera vegada que els moviments nacionals sorgeixen a Rússia, ni són peculiars d'aquest país únicament.

Per tot el món, el període de la victòria final del capitalisme sobre el feudalisme ha anat lligat als moviments nacionals. Per a la victòria completa de la producció de les mercaderies, la burgesia ha de capturar el mercat local, i hi han d'haver territoris units políticament amb una població que parle una sola llengua, i amb l'eliminació de tots els obstacles pel desenvolupament d'aquella llengua i per la seua consolidació literària. Vet ací el fonament econòmic dels moviments nacionals. La llengua és el mitjà més important de relació entre els humans. La unitat i el desenvolupament lliure de la llengua són les condicions més importants pel comerç genuïnament lliure i extens a l'escala adequada pel capitalisme modern, per una agrupació lliure i extensa de la població amb totes les seves diverses classes i, finalment, per l'establiment d'una connexió estreta entre el mercat i cadascun dels propietaris, grans o petits, i entre els venedors i els compradors.

Per tant, la tendència de tot moviment nacional és cap a la formació d'*estats nacionals*, on aquests requeriments del capitalisme modern són satisfets de la millor forma. Els factors econòmics més profunds porten cap a aquest objectiu i, per tant, per tota l'Europa occidental, o millor enara, per tot el món civilitzat, l'estat nacional és *típic* i normal en el període capitalista.

Conseqüentment, si volem esbrinar el significat d'autodeterminació de les nacions, sense jugar amb definicions legals, i sense "inventar" definicions abstractes, sinó amb l'examinació de les condicions històriques i econòmiques dels moviments nacionals, hem d'arribar inevitablement a la conclusió que l'autodeterminació de les nacions implica la separació política d'aquestes nacions d'òrgans nacionals aliens, i la formació d'un estat nacional independent.

Posteriorment veurem encara unes altres raons de l'error que suposa intepretar el dret d'autodeterminació com quelcom de diferent al dret d'existència com a estat separat. Ara ens hem d'ocupar dels esforços de Rosa Luxemburg d'"amagar" la conclusió ineludible que hi ha factors econòmics profunds sota la reclamació d'un estat nacional.

Rosa Luxemburg està força familiaritzada amb el pamflet de Kautsky *Nacionalitat i internacionalitat*. (suplement de Die Neue Zeit, n. 1, 1907-08; traducció russa al diari Naucnaja Mijsl, Riga, 1908). És conscient que, després d'analitzar curosament la qüestió de l'estat nacional al paràgraf 4 d'aquell pamflet, Kautsky arribava a la conclusió que Otto Bauer "*subestima* la força de la reclamació d'un estat nacional" (p. 23 del pamflet). La pròpia Rosa Luxemburg cita les següents paraules de Kautsky: "L'estat nacional és la forma *més adequada* a les condicions actuals, [és a dir, les condicions capitalistes, civilitzades, econòmica progressistes, per oposició a les mitjvals, precapitalistes, etc.]; és la forma amb la que l'estat pot realitzar millor les seves tasques" (és a dir, la tasca d'assegurar el desenvolupament més lliure, ample i ràpid al capitalisme). A això hem d'afegir que de forma encara més precisa Kautsky remarca que els estats de composició nacional mixta (coneguts com a estats plurinacionals, per oposició als estats nacionals) són "sempre els que tenen una constitució interna que per qualsevol raó romanen anormals o subdesenvolupats" (endarrerits). No cal dir que Kautsky parla d'anormalitat exclusivament en el sentit de manca de conformitat amb allò que millor s'adapta a les exigències del capitalisme en desenvolupament.

La qüestió ara és: Com tractà Rosa Luxemburg aquestes conclusions històriques i econòmiques de Kautsky? Són correctes o incorrectes? És Kautsky en el cert en la seua teoria històrica o econòmica, o ho és Bauer, la teoria del qual és bàsicament psicològica? Quina és la connexió entre l'indubtable "oportunisme nacional" de Bauer, la seva defensa de l'autonomia cultural i nacional, la seva insistència nacionalista ("un èmfasi ocasional en l'aspecte nacional", com assenyala Kautsky), la seva "enorme exageració de l'aspecte nacional i l'oblit complet de l'aspecte internacional" (Kautsky) — i la seua subestimació de la força de la reclamació d'un estat nacional?

Rosa Luxemburg ni tan sols ha posat aquesta qüestió. No s'ha adonat de la connexió. No ha considerada la *suma total* de les idees teòriques de Bauer. Ni tan sols ha posada una línia entre les teories històriques i econòmiques i les teories psicològiques de la qüestió nacional. Es limita a les següents crítiques a Kautsky:

“El seu 'millor' estat nacional és tan sols una abstracció, que fàcilment pot desenvolupar-se i defensar-se teòricament, però que no es correspon a la realitat”. (*Przegląd Socjaldemokratyczny*, 1908, n. 6, p. 499.)

I com a confirmació d'aquesta afirmació emfàtica hi segueixen arguments per tal de demostrar que el “dret d'autodeterminació” de les nacions petites es fa impossible pel desenvolupament de les grans potències capitalistes i per l'imperialisme. “Ningú no pot parlar seriosament”, s'exclama Rosa Luxemburg, “de 'l'autodeterminació' dels formalment independents montenegrins, búlgars, romanesos, serbis, grecs, fins i tot en part els suïssos, la independència dels quals és de fet el resultat de la lluita política i del joc diplomàtic en el 'concert d'Europa'?!” (p. 500). L'estat que millor s'adapta a aquestes condicions “no és un estat nacional, com creu Kautsky, sinó un estat depredador”. Cita una dotzena de xifres en relació amb el tamany de les possessions colonials britàniques, franceses i d'altres.

Després de llegir aquests arguments, hom no pot deixar de meravellar-se de la capacitat de l'autora de malinterpretar *el com i el per què de les coses*. Explicar-li a Kautsky, amb posat seriós, que els petits estats són econòmicament dependents dels grans, que hi ha una lluita entre els estats burgesos per la repressió depredadora de les altres nacionals, i que existeixen l'imperialisme i les colònies — tot plegat és un intent ridícul i pueril de semblar més llesta, ja que cap d'aquests té ni la menor idea del tema. No tan sols els petits estats, sinó fins i tot Rússia, per exemple, depèn econòmicament del tot del poder del capital financer imperialista dels països burgesos “rics”. No tan sols els petits estats balcànics, sinó fins i tot l'Amèrica decimonònica era, econòmicament, una colònia d'Europa, com Marx assenyalava a El capital. Kautsky, com tot marxista, n'és òbviament conscient, però això no té res a veure amb la qüestió dels moviments nacionals i de l'estat nacional.

La qüestió de l'autodeterminació política de les nacions i llur independència com a estats en la societat burgesa, Rosa Luxemburg l'ha substituïda per la qüestió de la llur independència econòmica. Això és tan intel·ligent com si qualcú, en discutir la demanda programàtica per la supremacia del parlament, és a dir, l'assemblea dels representants del poble en un estat burgès, exposés el fet perfectament correcte que el gran capital domina en un país burgès, siga quin siga el règim que hi haja.

No hi ha pas dubte que la major part d'Àsia, el continent més densament poblat, consisteix bé en colònies de les “grans potències” o en estats que són extremadament dependents i oprimits com a nacions. Però aquesta circumstància tan coneguda afecta d'alguna forma el fet indubtable que a la pròpia Àsia les condicions pel desenvolupament més complet de la producció de mercaderies i el creixement més lliure, ampli i ràpid del capitalisme s'han creades tan sols al Japó, és a dir, tan sols en un estat nacional independent? Aquest és un estat burgès, i per aquesta raó ha començat a oprimir altres nacions i a sotmetre colònies. No podem dir si Àsia tindrà temps de desenvolupar-se en un sistema d'estats nacionals independents com Europa, abans del col·lapse del capitalisme, però roman com un fet indiscutible que el capitalisme, en desvetllar-se a Àsia, ha conduït a moviments nacional arreu del continent, també; que la tendència d'aquests moviments és cap a la creació d'estats nacionals a Àsia; que aquests estats asseguruen les millors condicions pel desenvolupament del capitalisme. L'exemple d'Àsia parla *en favor* de Kautsky i *contra* Rosa Luxemburg.

L'exemple dels estats balcànics la contraduïu de forma similar, ja que tothom pot veure que les millors condicions pel desenvolupament del capitalisme als Balcans s'han creades precisament amb la creació d'estats nacionals independents en aquella península.

Per tant, tot i Rosa Luxemburg, l'exemple de tota la humanitat progressiva i civilitzada, l'exemple dels Balcans i el d'Àsia proven que la proposició de Kautsky és del tot correcte: l'estat nacional és la regla i la "norma" del capitalisme; l'estat plurinacional representa l'endarreriment, o n'és una excepció. Des del punt de vista de les relacions nacionals, les millors condicions pel desenvolupament del capitalisme les dóna indubtablement l'estat nacional. Això no vol dir, és clar, que aquest estat, que es basa en les relacions burgeses, pugui eliminar l'explotació i l'opressió nacionals. Tan sols vol dir que els marxistes no poden deixar de veure els poderosos factors *econòmics* que donen lloc a la reclamació d'estats nacionals. Vol dir que "l'autodeterminació de les nacions" del programa marxista *no pot*, des d'un punt de vista històric i econòmic, tindre cap altre significat que l'autodeterminació política, la independència de l'estat, i la formació d'un estat nacional.

Les condicions sota les que la demanda burgesa i democràtica per un "estat nacional" ha de rebre suport des d'un punt de vista marxista, és a dir, de classe proletària, es detallaran després. De moment, hem de limitar-nos a la definició del *concepte* d'"autodeterminació", i tan sols assenyalar que Rosa Luxemburg *sabia* que volia dir aquest concepte ("estat nacional"), mentre els seus correligionaris oportunistes, els Liebman, els Semkovskij i el Lurkevic, *ni tan sols això saben!*

---

## Capítol segon

### Exposició concreta i històrica de la qüestió

---

L'exigència categòrica de la teoria marxista en investigar qualsevol qüestió social és que s'examine en límits històrics *definits*, i, si es refereix a un país particular (per exemple, el programa nacional d'un determinat país), que es faci en relació amb els trets específics que distingeixen aquell país dels altres en la mateixa època històrica.

Què implica aquesta exigència categòrica del marxisme en la seva aplicació a la qüestió que discutim?

Primer de tot, implica que s'ha de fer una distinció clara entre els dos períodes del capitalisme, que difereixen radicalment l'un de l'altre si més no pel que fa al moviment nacional. D'una banda, hi ha el període del col·lapse del feudalisme i de l'absolutisme, el període de la formació de la societat i l'estat burgesos i democràtics, quan els moviments nacionals per primera vegada esdevenen moviments de masses i d'una forma o una altra arrossegueu *totes* les classes en la política a través de la premsa, la participació en institucions representatives, etc. D'altra banda, hi ha el període dels estats capitalistes plenament formats amb un règim constitucional perdutable i un antagonisme altament desenvolupat entre el proletariat i la burgesia — un període que podem anomenar l'inici de la caiguda del capitalisme.

Els trets típics del primer període són: el desvetllament dels moviments nacionals i la implicació dels camperols, el sector més nombrós i reticent de la població, cap a aquests moviments, en connexió amb la lluita per la llibertat política en general, i pels drets nacionals en particular. Trets típics del segon període són: l'absència de moviments democràtics i burgesos de masses i el fet que el capitalisme desenvolupat, en vincular més estretament les nacions que han estat dutes a l'intercanvi comercial, i que ha

provocat que s'interrelacionen d'una forma creixent, posa al capdavant l'antagonisme entre el capital internacionalment unit i el moviment internacional de la classe treballadora.

Òbviament, els dos períodes no se separen clarament; es connecten per nombrosos lligams de transició, la diferència del desenvolupament nacional de cada país, en la composició i distribució de la població, etcètera. No té cap sentit que els marxistes de cap país elaboren llur programa nacional sense tenir presents totes aquestes condicions històriques generals i concretes.

És aquí on ens dirigim contra el punt més feble dels arguments de Luxemburg. Amb un zel extraordinari omple el seu article amb una col·lecció de mots feridors contra el paràgraf novè del nostre programa, que declara "apressurat", "tòpic", "metafísic", i així sense acabar mai. Seria natural desitjar un autor que tan admirablement condemna la metafísica (en el sentit marxista, és a dir, com a antidualèctica) i les abstraccions buides per posar-nos un exemple sobre com fer una anàlisi històrica concreta de la qüestió. La qüestió que es discutia és el programa nacional dels marxistes d'un país determinat — la Rússia d'un determinat període — a l'inici del segle XX. Però posa Rosa Luxemburg la qüestió en *quin període històric* passa Rússia, o *quins són els trets concrets* de la qüestió nacional i dels moviments nacional d'aquell país *particular* i d'aquell període *particular*?

No, no ho fa! *No en diu absolutament res!* En el seu treball no hi trobareu ni tan sols l'ombra d'una anàlisi de com es presenta la qüestió nacional a *Rússia* en l'actual període històric, o els trets específics de *Rússia* sobre aquest particular!

Se'ns diu que la qüestió nacional es presenta de forma diferent que a Irlanda; que Marx valora els moviments nacionals polonès i txec en les condicions concretes del 1848 de tal i tal forma (una pàgina de citacions de Marx); que Engels valorà la lluita dels cantons boscosos de Suïssa contra Àustria i la batalla de Morgaten que tingué lloc el 1315 de tal i tal forma (una pàgina de citacions d'Engels amb els comentaris apropiats de Kautsky), que Lassalle considerava la guerra camperola de l'Alemanya del segle XVI com a reaccionària, etc.

No es pot dir que aquestes remarques i citacions aporten cap novetat, però de qualsevol forma és interessant pel lector que li recorden com Marx, Engels i Lassalle realitzaven l'anàlisi dels problemes històrics concrets de cada país. I l'ús adequat d'aquestes instructives citacions de Marx i Engels revelen de la forma més clara la ridícula posició en la que s'ha ficat Rosa Luxemburg. Crida eloqüentment i vehement per una anàlisi històrica concreta de la qüestió nacional en diferents països i en diferents èpoques, però *no fa ni el menor* intent de determinar *per quin* estadi històric del desenvolupament del capitalisme passa Rússia a l'inici del segle XX, o quins són els *trets específics* de la qüestió nacional en aquest país. Rosa Luxemburg ens dóna exemples de com *altres* han tractat la qüestió des d'un punt de vista marxista, com si deliberadament remarcués com de sovint el camí cap a l'infern està fet de llambordes de bones intencions i com de sovint un bon consell cobreix la manca de voluntat o de capacitat de posar-ho a la pràctica.

Vet ací una de les comparacions edificants. En argumentar contra la demanda d'independència per a Polònia, Rosa Luxemburg es refereix a un pamflet que escrigué el 1898, on demostrava el ràpid "desenvolupament industrial de Polònia" si les mercaderies de manufactura polonesa es comerciaven a Rússia. No cal dir que no es pot treure cap conclusió d'això sobre la qüestió del *dret* d'autodeterminació; tan sols demostra la desaparició de l'antiga Polònia de la noblesa terratinent, etc. Però Rosa Luxemburg sempre arriba imperceptiblement a la conclusió que entre entre els factors que uneixen Rússia i Polònia, hi predominen els factors purament econòmics de les relacions capitalistes modernes.

Llavors la nostra Rosa passa a la qüestió de l'autonomia, i tot i que el seu article es titula "La qüestió nacional i l'autonomia" *en general*, comença per defensar que el Regne de Polònia té un dret *exclusiu* a l'autonomia (veieu *Prosvetschenije*, 1913, n. 12. Per donar suport al dret de Polònia a l'autonomia, Rosa Luxemburg jutja el sistema estatal rus per les seves característiques econòmiques, polítiques i sociològiques i per la vida quotidiana — un plegat de característiques que, juntes, produeixen el concepte de "despotisme asiàtic". (*Przeglad* n. 12, p. 137.)

Es coneix generalment que aquesta forma de sistema estatal posseeix una gran estabilitat tot i que hi predominen trets completament patriarcal i precapitalistes en el sistema econòmic i on la producció de mercaderies i la diferenciació de classes amb prou feines s'han desenvolupades. Amb tot, si en un país amb un sistema estatal característicament *pre-capitalista* hi ha una regió nacionalment delimitada on el capitalisme es desenvolupa ràpidament, llavors com més *ràpid* es desenvolupe el capitalisme, major serà l'antagonisme entre aquest i el sistema estatal *pre-capitalista*, i més probable serà la separació de la regió progressiva de la resta — amb la que es connecte, no per llaços "capitalistes moderns", sinó per "de despotisme asiàtic".

Així, Rosa Luxemburg no posa els seus arguments en la qüestió de l'estructura social del govern de Rússia en relació a la Polònia burgesa; pels trets concrets, històrics i específics dels moviments nacionals a Rússia — ni tan sols arriba a aquesta qüestió.

Aquest és un punt amb el que hi hem de tractar.

---

## Capítol tercer

# Els trets concrets de la qüestió nacional a Rússia i el reformisme burgès i democràtic rus

---

"Malgrat l'elasticitat del principi del 'dret d'autodeterminació de les nacions', que és una simple tòpic, i, òbviament, igualment aplicable, no tan sols a les nacions que habiten Rússia, sinó també a les nacions que habiten Alemanya i Àustria, Suïssa i Suècia, Amèrica i Austràlia, no la trobem en els programes de cap dels partits socialistes actuals..." (*Przeglad* No. 6, p. 483.)

Així és com Rosa Luxemburg obre el seu atac sobre el paràgraf novè del programa marxista. En provar de fer-nos passar el concepte que aquest punt del programa és un "simple tòpic", Rosa Luxemburg cau víctima d'aquest error, en defensar amb una audàcia despreocupada que aquest punt és "òbviament, igualment vàlid" per a Rússia, Alemanya, etc.

Òbviament, hem de respondre que Rosa Luxemburg ha decidit convertir el seu article en un seguit d'errors lògics que podrien emprar-se en els exercicis escolars. Ja que l'atac de Rosa Luxemburg és un absurd i una befa de la presentació històricament concreta de la qüestió.

Si hom interpreta el programa marxista d'una forma marxista, i no d'una forma infantil, hom s'adonarà sense dificultat que es refereix als moviments nacionals burgesos i

democràtics. Que si és el cas, és "obvi" que aquest programa pot "estendre's" i com a "simple tòpic", etc., cobrir *tots* els casos de moviments nacionals burgesos i democràtics. No serà menys obvi per Rosa Luxemburg, si s'hi para una estona a pensar-ho, la conclusió que el nostre programa es refereix *únicament* als casos on un moviment així existeix realment.

Si s'hagués aturat en aquestes consideracions òbvies, Rosa Luxemburg s'hauria adonat fàcilment que parlava de forma absurda. En acusar-*nos* de dir un "tòpic" ha emprat *contra nosaltres* l'argument que no s'esmenta el dret d'autodeterminació els programes de països on *no* n'hi han moviments nacionals burgesos i democràtics. Un argument decididament intel·ligent!

Una comparació del desenvolupament polític i econòmic de diversos països, com dels seus programes marxistes, és de tremenda importància des del punt de vista del marxisme, ja que no hi pot haver cap dubte que tots els estats moderns tenen una natura capitalista comuna i són subjectes per tant d'una llei comuna de desenvolupament. Però aquesta comparació cal fer-la de forma assenyada. La condició elemental per a la comparació és esbrinar si els períodes històrics de desenvolupament dels països afectats són del tot *comparables*. Per exemple, tan sols els grans saberuts (com el príncep Y. Trubeckoj a *Russkaja Mijs*) són capaços de "comparar" el programa agrari dels marxistes russos amb els programes de l'Europa occidental, ja que el nostre programa dóna respostes a qüestions que afecten la reforma agrària *democràtica-burgesa*, mentre que als països occidentals això no es qüestiona.

El mateix val per a la qüestió nacional. A la majoria de països occidentals això se solucionà fa temps. És ridícul de cercar una resposta a qüestions que no existeixen en els programes de l'Europa occidental. En aquest respecte Rosa Luxemburg ha perdut de vista la cosa més important — la diferència entre els països on les reformes democràtiques burgeses s'han completat ja fa temps, i on no s'han fet.

El rovell de la qüestió rau en aquesta diferència. El complet oblit de Rosa Luxemburg transforma el seu dens article en una col·lecció de tòpics buits i sense sentit.

L'època de les revolucions democràtiques-burgeses a l'Europa continental occidental abasta un període força definit, que va aproximadament des de 1789 fins a 1871. Aquest fou precisament el període dels moviments nacionals i de la creació dels estats nacionals. Quan aquest període es tancà, l'Europa occidental s'havia transformat en un sistema estable d'estat burgeses que, per norma general, eren estats nacionalment uniformes. Per tant, cercar el dret d'autodeterminació en els programes dels socialistes de l'Europa occidental a hores d'ara és mostra la pròpia ignorància de les beceroles del marxisme.

A l'Europa oriental i a Àsia el període de les revolucions democràtiques-burgeses no començà fins el 1905. Les revolucions a Rússia, Pèrsia, Turquia i Xina, les guerres balcàniques — aquesta és la cadena d'esdeveniments mundials del *nostre* període al nostre "Orient". I tan sols un cec pot no veure en aquesta cadena el desvetllament de *tota una sèrie* de moviments nacionals burgesos i democràtics que lluiten per crear estats nacionalment independents i nacionalment uniformes. És precisament i únicament perquè Rússia i els països veïns passen per aquest període que hem de tindre un punt en el nostre programa sobre el dret d'autodeterminació de les nacions.

Però continuem la citació de l'article de Rosa Luxemburg una mica més. Escriu:

"En particular, el programa d'un partit que funciona en un estat amb una composició nacional extremadament variada, i pel qual la qüestió nacional és un afer de primera importància — el programa del Partit

Socialdemòcrata Austríac — no conté el principi del dret de les nacions d'autodeterminació". (*Ibid.*)

Així, es fa un intent de convèncer el lector amb l'exemple d'Àustria "en particular". Examinam aquest exemple a la llum dels fets històrics concrets i vejam que hi trobem.

En primer lloc, posem la qüestió fonamental de l'assoliment de la revolució burgesa i democràtica. A Àustria, aquesta revolució començà el 1848 i finalitzà el 1867. D'ençà d'aleshores, una constitució burgesa més o menys estable ha dominat, durant gairebé cinquanta anys, i sobre la seva base ha funcionat legalment un partit obrer legal.

Per tant, en les condicions internes del desenvolupament d'Àustria (per exemple, des del punt de vista del desenvolupament del capitalisme a Àustria en general, i entre les seves diverses nacions en particular), *no* hi ha factors que produïsquen salts i lligams, la combinació dels quals duria a la formació d'estats nacionalment independents. En assumir, en la seva comparació, que Rússia té una posició anàloga en aquest respecte, Rosa Luxemburg no sols fa una assumpció fonamentalment errònia i antihistòrica, sinó també cau involuntàriament en el liquidacionisme.

En segon lloc, la diferència profunda entre les nacionalitats d'Àustria i les de Rússia és particularment important per a la qüestió que ens ocupa. No tan sols Àustria fou durant molt de temps un estat on els alemanys hi predominaven, sinó que els alemanys d'Àustria reclamaven l'hegemonia sobre tota la nació alemanya. Aquesta "reclamació", com Rosa Luxemburg (que aparentment és tan adversa a tòpics, obvietats i abstraccions...) potser seria prou amable de recordar, fou escombrada a la guerra del 1866. La nació alemanya que predominava a Àustria es trobà *fora* de l'estat alemany independent que finalment prengué forma el 1871. D'altra banda, l'intent dels hongaresos de crear un estat nacional independent s'ensorrà sota els cops de l'exèrcit de serfs russos ja el 1849.

Així es creà una situació molt peculiar — una lluita de part dels hongaresos i després dels txecs, no per la separació d'Àustria, sinó al contrari, per la preservació de la integritat d'Àustria, precisament per tal de preservar la independència nacional, que hauria estat completament esclafada per veïns més expoliadors i poderosos! Degut a aquesta situació peculiar, Àustria assumí la forma d'estat dual, i ara es transforma en un estat triple (alemanys, hongaresos, eslaus).

Passa res de semblant a Rússia? Hi ha en el nostre país una lluita dels "pobles sotmesos" per la unitat amb els grans russos davant el perill d'una opressió nacional *pitjor*?

Cal tan sols posar aquesta qüestió per veure que la comparació entre Rússia i Àustria sobre la qüestió de l'autodeterminació de les nacions és buida, tòpica i ignorant.

Les condicions peculiars de Rússia en relació a la qüestió nacional són justament les contràries a les que es veuen a Àustria. Rússia és un estat amb un centre nacional únic — la Gran Rússia. Els grans russos ocupen un territori enorme i continu, i pugen a 70.000.000. Els trets específics d'aquest estat nacional són: primer, que els "pobles sotmesos" (que, globalment, comprenen la majoria de la tota la població — 57%) habiten les regions frontereres; en segon lloc l'opressió d'aquests pobles sotmesos és molt més gran aquí que en els estats veïns (i no tan sols en els estats europeus); en tercer lloc, en un cert nombre de casos les nacionalitats oprimides viuen en les regions frontereres tenen compatriotes a l'altra banda de la frontera, que gaudeixen d'una independència nacional més gran (cal tan sols esmentar els finesos, els suecs, els polonesos, el ucraïnesos i els romanesos al llarg de les fronteres estatals occidental i meridional); en quart lloc, el desenvolupament del capitalisme i el nivell general de cultura són sovint superiors en les regions frontereres no russes que en el centre. Finalment, és en els estats asiàtics veïns



on veiem una fase de revolucions burgeses i de moviments nacionals que es difonen a algunes de les nacionalitats properes dins de les fronteres de Rússia.

Així, són precisament els trets especials històrics i concrets de la qüestió nacional els que fan que el reconeixement del dret d'autodeterminació de les nacions en el període actual siga un afer especialment necessari pel nostre país.

A més, fins i tot des de la simple perspectiva dels fets, l'afirmació de Rosa Luxemburg que el programa del socialdemòcrates austríacs no conté cap reconeixement del dret d'autodeterminació de les nacions és incorrecte. Cal tan sols que obrim la memòria del Congrés de Brünn, on s'adoptà el programa nacional, per trobar les afirmacions del socialdemòcrata rutè Hankiewicz de part de tota la delegació ucraïnesa (rutena) (p. 85 de la memòria), i del socialdemòcrata polonès Reger de part de tota la delegació polonesa (p. 108), per veure que una de les aspiracions dels socialdemòcrates de totes dues nacions és afirmar la unitat nacional, i la lliberació i la independència de llurs nacions. Per tant, aleshores que els socialdemòcrates austríacs no inclogueren el dret d'autodeterminació de les nacions directament en llur programa, permeteren tammateix que la demanda per la independència nacional la realitzessin *seccions* del partit. En efecte, això suposa, òbviament, el reconeixement del dret d'autodeterminació de les nacions! Així, la referència de Rosa Luxemburg a Àustria parla *contra* Rosa Luxemburg des de *tots* els punts de vista.

---

## Capítol quart

### El "pragmatisme" en la qüestió nacional

---

L'argument de Rosa Luxemburg que el paràgraf novè del nostre programa no és gens "pràctic" ha estat emprat pels oportunistes. Rosa Luxemburg gaudeix tant d'aquest argument que hi ha part del seu article on aquesta "consigna" es repeteix vuit vegades en una sola pàgina.

Escriu: el paràgraf novè "no dóna cap direcció pràctica en la política quotidiana del proletariat, cap solució pràctica dels problemes nacionals".

Examinam aquest argument, que arreu es formula de forma que fa semblar el paràgraf novè força buit, o que ens porta a donar suport a totes les aspiracions nacionals.

Què significa demanar "pragmatisme" en la qüestió nacional?

Significa una d'aquestes tres coses: donar suport a totes les aspiracions nacionals; donar un "si" o un "no" a la qüestió de la secessió de qualsevol nació; o que les demandes nacionals es puguen realitzar "immediatament".

Examinam els tres possibles significats de la demanda de "pragmatisme".

La burgesia, que naturalment assum el lideratge en els inicis de qualsevol moviment nacional, diu que el suport a totes les aspiracions nacionals és pragmàtic. Amb tot, la política del proletariat en la qüestió nacional (com en les altres) dóna suport a la burgesia únicament en una certa direcció, però no coincideix mai amb la política de la burgesia. La classe treballadora dóna suport la burgesia únicament per tal de garantir la pau nacional (que la burgesia no pot assolir completament i que tan sols es pot aconseguir amb la democràcia *completa*), per tal de garantir la igualtat de drets i crear les millors condicions per la lluita de classes. Per tant, és *amb l'oposició al pragmatisme* de la burgesia que els proletaris presenten llurs *principis* en la qüestió nacional; sempre donen a la burgesia un

suport *únicament condicional*. Allò que tota burgesia deixa fora de la qüestió nacional són els privilegis de la *pròpia* nació, o avantatges excepcionals; d'això se'n diu "pragmatisme". El proletariat s'oposa a tots els privilegis, a totes les exclusions. Demanar-li que siga "pragmàtic" significa demanar-li que es pose a la cua de la burgesia, que faça oportunisme.

La demanda d'un "sí" o un "no" a la qüestió de la secessió en el cas de tota nació pot semblar "pragmàtica". En realitat és un absurd; és teòricament metafísica, mentre que a la pràctica porta a subordinar el proletariat a la política burgesa. La burgesia sempre posa les seues demandes nacionals al capdavant, i ho fa de forma categòrica. Amb el proletariat, però, aquestes demandes es subordinen als interessos de la lluita de classes. Teòricament, no podeu dir abans d'hora si la revolució democràtica-burguesa acabarà amb la secessió d'una determinada nació respecte d'una altra, o amb la igualtat de totes dues; *en tot cas*, allò que importa pel proletariat és assegurar el desenvolupament de la seua classe. Per a la burgesia és important malmetre aquest desenvolupament en posar els objectius de la "seua" nació abans dels del proletariat. Per això el proletariat es limita, per dir-ho així, a la demanda negativa pel reconeixement del *dret* d'autodeterminació, sense donar garanties a cap nació, sense prometre de donar res a *expenses* d'una altra nació.

Això pot no ésser "pragmàtic", però és en efecte la millor garantia per l'assoliment de la més democràtica de totes les solucions possibles. El proletariat necessita *únicament* aquestes garanties, mentre la burgesia de tota nació requereix garanties pels *seus propis* interessos, independentment de la posició (dels possibles desavantatges) d'altres nacions.

La burgesia s'interessa per damunt de tot en la "factibilitat" d'una determinada demanda — i per tant la invariable política d'arribar a acords amb la burgesia d'altres nacions, en detriment del proletariat. Pel proletariat, però, allò que importa és reforçar la seua classe contra la burgesia i educar les masses en l'esperit de la democràcia i el socialisme coherents.

Això pot no ésser "pragmàtic" si més no pel que fa als oportunistes, però és la única garantia real, la garantia de la més gran igualtat i pau nacionals, malgrat els terratinents feudals i la burgesia *nacionalista*.

Tota la tasca dels proletaris en la qüestió nacional és "poc pragmàtica" des del punt de vista de la burgesia *nacionalista* de cada nació, ja que els proletaris, que s'oposen a tota mena de nacionalista, demanen una igualtat "abstracta"; demanen, com a principi, que no hi hagen privilegis, per petits que semblen. En no copsar això, Rosa Luxemburg, en el seu elogi equivocat del pragmatisme, ha obert la porta als oportunistes, i especialment a les concessions oportunistes al nacionalisme gran rus.

Per què els grans russos? Perquè els grans russos a Rússia són la nació opressora, i l'oportunisme en la qüestió nacional trobarà expressió en les nacions oprimides de forma diferent que a les nacions opressoras.

A la petició que les seves demandes siguen "pragmàtiques", la burgesia de les nacions oprimides pot cridar el proletariat a donar suport a les seves aspiracions incondicionalment. El procediment més pràctic és dir simplement "sí" a favor de la secessió d'una nació *particular* en lloc d'afavorir que totes les nacions tinguen el *dret* de secessió!

El proletariat s'oposa a un pragmatisme així. Alhora que reconeix la igualtat i drets iguals a un estat nacional, valora per damunt de tot l'aliança entre els proletaris de totes les nacions, i valora qualsevol demanda nacional, qualsevol separació nacional, *des de la perspectiva* de la lluita de la classe treballadora. Aquesta crida al pragmatisme és de fet una acceptació acrítica de les aspiracions burgeses.

En donar suport al dret a la secessió, se'ns diu, doneu suport al nacionalisme burgès de les nacions oprimides. Això és el que diu Rosa Luxemburg, i que repeteix l'oportunista Semkovskij, que casualment és l'únic representant de les idees liquidacionistes en aquesta qüestió, en la publicació liquidacionista!

La nostra resposta és aquest: no, és a la burgesia per la que és important una solució "pragmàtica" a aquesta qüestió. Pels treballadors allò que importa és distingir els *principis* de dues tendències. *En la mesura* que la burgesia de la nació oprimida combat l'opressor, sempre, en tot cas, i més fortament que en cap altra, en som *favorables*, ja que som els enemics més fermes i coherents de l'opressió. Però en la mesura que la burgesia de la nació oprimida defensa el *seu propi* nacionalisme burgès, hi estem en contra. Llitem contra els privilegis i la violència de la nació opressora, i de cap forma passem la lluita per privilegis de part de la nació oprimida.

Si, en la nostra agitació política, no proclamem i defensem la consigna del *dret* a la secessió, caurem a les mans, no tan sols de la burgesia, sinó també dels terratinents feudals i de l'absolutisme de la nació *opressora*. Kautsky fa temps emprà aquest argument contra Rosa Luxemburg, i l'argument és indiscutible. Quan, en la seva angúnia per no "ajudar" la burgesa nacionalista de Polònia, Rosa Luxemburg refusa el *dret* a la secessió en el programa dels marxistes *de Rússia*, ajuda *de fet* les Centúries Negres grans russes. Ajuda de fet la tolerància oportunistes dels privilegis (pitjors que privilegis!) dels gran russos.

Duta per la lluita contra el nacionalisme a Polònia, Rosa Luxemburg ha oblidat el nacionalisme dels gran russos, per bé que *aquest* nacionalisme siga el més fort en l'actualitat. És un nacionalisme que és més feudal que burgès, i que és el principal obstacle a la democràcia i a la lluita proletària. El nacionalisme burgès de *qualsevol* nació oprimida té un contingut democràtic general que es dirigeix *contra* l'opressió, i és en relació a això que li donem un suport *incondicional*. Alhora el distingim estrictament de la tendència cap a l'exclusivisme nacional; llitem contra la tendència de la burgesia polonesa a oprimir els hebreus, etc.

Això és poc "pragmàtic" des del punt de vista de la burgesia i dels filisteus, però és l'única política en la qüestió nacional que és pragmàtica, i es base en els principis, i realment els promou, de la democràcia, la llibertat i la unitat proletària.

El reconeixement del dret a la secessió per tot; la consideració de cada demanda concreta de secessió des del punt de vista d'eliminar totes les desigualtats, tots els privilegis i totes les exclusions.

Consideram la posició d'una nació opressora. Pot una nació ésser lliure si oprimeix altres nacions? No pot. Els interessos de la llibertat de la població gran russa(1) requereixen una lluita contra aquesta opressió. La llarga i secular història de repressions dels moviments de les nacions oprimides, i la propaganda sistemàtica a favor d'aquesta repressió que venia de les classes "superiors" ha creat uns obstacles enormes a la causa de l'alliberament del propi poble gran rus, en la forma de prejudicis, etc.

Les Centúries Negres grans russes deliberadament reforces aquests prejudicis i els difonen. La burgesia gran russa els tolera o els perdona. El proletariat gran rus no pot assolir *els seus propis* objectius o netejar el camí del seu alliberament sense lluitar sistemàtica contra aquests prejudicis.

A Rússia, la creació d'un estat nacional independent roman, per ara, com un privilegi únic de la nació gran russa. Nosaltres, els proletaris gran russos, que no defensem cap privilegi, tampoc en defensem aquest. Llitem sobre la base d'un estat determinat; unim els treballadors de totes les nacions que viuen en aquest estat; no podem garantir cap via

particular de desenvolupament nacional, ja que marxem cap al nostre objectiu de classe per *tots* els camins possibles.

Amb tot, no podem avançar cap a aquest objectiu si no lluitem contra tot nacionalisme, i no sostenim la igualtat de les diverses nacions. Si Ucraïna, per exemple, està destinada a formar un estat independent, això és un afer que el determinaran milers de factor impredecibles. Sense provar de fer "prediccions", sostenim fermament allò que resta fora de tot dubte: el dret d'Ucraïna de forma aquest estat. Respectem aquest dret; no sostenim els privilegis dels grans russos en relació als ucraïnesos; *eduquem* les masses en l'esperit del reconeixement d'aquest dret; en l'esperit de refusar els privilegis *estats* per cap nació.

En els salts que totes les nacions han donat en el període de revolucions burgeses, els xocs i les lluites al voltant del dret a un estat nacional són possibles i probables. Els proletaris declarem que ens *oposem* als privilegis grans russos, i això és el que guia tota la nostra propaganda i agitació.

En la seva petició de "pragmatisme" Rosa Luxemburg ha perdut de vista la *principal* tasca pràctica del proletariat gran rus i del proletariat de les altres nacionalista: el de l'agitació i la propaganda quotidianes contra tots els privilegis estats i nacionals, i pel dret, el dret igual de totes les nacions, a llur estat nacional. Aquest (en l'actualitat) és la nostra tasca principal en la qüestió nacional, ja que únicament d'aquesta forma defensarem els interessos de la democràcia i l'aliança de tots els proletaris de totes les nacions en una marxa igual.

Aquesta propaganda pot ésser "poc pragmàtica" des del punt de vista dels opressors grans russos, així com des del punt de vista de la burgesia de les nacions oprimides (totes dues demanen un "sí" o un "no" *definitius*, i acusen els socialdemòcrates d'ésser "indecisos"). En realitat és aquesta propaganda l'única que assegura l'educació genuïnament democràtica i genuïnament socialista de les masses. És l'única propaganda que assegura la major oportunitat per a la pau nacional a Rússia, encara que continue com a estat multinacional, o que es dividisca de la forma més pacífica (i sense fer mal a la lluita de classe proletària) en estats nacionals separats, si sorgeix la qüestió de la divisió.

Per explicar aquesta política — l'única política proletària — en la qüestió nacional de forma més concreta, examinarem l'actitud del liberalisme gran rus vers "l'autodeterminació de les nacions", i l'exemple de la secessió de Noruega de Suècia.

---

(1) Un cert L. VI. des de París considera aquest mot no-marxista. Aquest L. VI. És divertidament "superklug" (massa intel·ligent per la meitat). I aquest "massa-intel·ligent-per-la-meitat" L. VI. sembla que proca d'escriure un assaig sobre l'eliminació de les paraules "població", "nació", etc., del nostre programa de mínims (en tindre present la lluita de classes!).

---

## Capítol cinquè

# Els burgesos liberals i els socialistes oportunistes en la qüestió nacional

---

Ja hem vist que el següent argument és un dels "trumfos" de Rosa Luxemburg en la lluita contra el programa dels marxistes de Rússia: reconeixement del dret d'autodeterminació

és el mateix que donar suport al nacionalisme burgès de les nacions oprimides. D'altra banda, diu, si considerem aquest dret com la simple lluita contra tota violència contra altres nacions, no cal un punt especial en el programa, ja que els socialdemòcrates s'oposen, en general, a tota opressió i desigualtat nacional.

El primer argument, que Kautsky provà irrefutablement gairebé fa vint anys, és un cas d'acusació d'altri pel nacionalisme propi, en la seva por del nacionalisme de la burgesia de les nacions oprimides, i que fa que Rosa Luxemburg *realment* faci el joc al nacionalisme negre dels grans russos! El seu segon argument és de fet una tímida fugida d'estudi en dir que el reconeixement de la igualtat nacional inclou el dret a la secessió. Si ho fa, llavors Rosa Luxemburg admet que, en principi, el nostre punt novè és correcte. Si no ho fa, no reconeix la igualtat nacional. Les fugides d'estudi no fan cap bé aquí!

Amb tot, la millor forma de provar aquests arguments i d'altres de similars és estudiar l'actitud de les *diverses classes* socials vers aquesta qüestió. Pels marxistes aquesta prova és obligatòria. Hem de partir d'allò que és objectiu; hem d'examinar les relacions entre les classes sobre aquest punt. En no fer-ho, Rosa Luxemburg és culpable dels grans pecats de la metafísica, de l'abstracció, dels tòpics i de les afirmacions vanes, etc., dels que prova d'acusar, debades, el seus oponents.

Discutim el programa dels marxistes *de Rússia*, és a dir, dels marxistes de totes les nacionalitats de Rússia. No hauríem d'examinar la posició de les classes *dirigents* de Rússia?

La posició de la "burocràcia" (deman perdó per aquest terme tan poc apropiat) i dels terratinents feudals de la nostra noblesa unida és ben coneguda. Refusen definitivament tan la igualtat de les nacionalitats com el dret d'autodeterminació. És d'ells l'antiga consigna dels dies de la servitud: autocràcia, ortodòxia i essència nacional — darrer terme que es referia únicament a la nació gran russa. Fins i tot els ucraïnesos són considerats un poble "aliè" i la llur pròpia llengua és reprimida.

Fem una ullada, a la burgesia russa, que fou "cridada" a prendre part — una part molt modesta, certament, però una part fet i fet — en el govern, sota el sistema legislatiu i administratiu del "3 de juny". No cal dir gaires paraules per provar que els octubristes segueixen les drets en aquesta qüestió. Malauradament, alguns marxistes posen molta menys atenció a la posició de la burgesia liberal gran russa, els progressistes i els cadets. I de fet qui no estudia aquesta posició i no li dóna una atenció acurada inevitablement caurà en abstraccions i frases buides en discutir sobre el dret d'autodeterminació de les nacions.

Per bé que ensinistrat en l'art d'evitar diplomàticament respostes directes a qüestions "desagradables", *Rec*, l'òrgan principal del Partit Constitucional Democràtic, es veié obligat, en la seva controvèrsia amb el *Pravda* l'any passat, a fer algunes valuoses admissions. El problema començà amb el Congrés d'Estudiants de tota Ucraïna que es realitzà a Lvov l'estiu del 1913. El senyor Mogilijanskij, «l'expert ucraïnès» o el corresponsal a Ucraïna de *Rec*, escrigué un article abusivament envitricolat («deliris», «aventurerisme», etc.) sobre la idea que Ucraïna es pogués separar, una idea que Dontsov, nacionalista i socialista, havia defensat i que el congrés esmentat havia aprovat.

Si bé no s'identificava amb el senyor Dontsov, i declarava explícitament que era un socialista nacionalista i que molts marxistes ucraïnesos no hi eren d'acord, *Rabocaja Pravda* afirmà que el *to de Rec*, o més aviat, la *forma que formulava la qüestió en principi*, era inadequada i censurable per un demòcrata gran rus i per qualsevol que volgués passar per demòcrata. Que *Rec* repudie els Dontsov si ho vol, però, *des del punt de vista dels principis*, com a òrgan de la democràcia gran russa, que diu que és, no pot oblidar la *llibertat de secessió*, el *dret de secessió*.

Uns mesos després, *Rec*, n. 331, publicà una “explicació” del senyor Mogilijanskij, que havia llegit al diari ucraïnès *Slijakhi*, publicà a Lvoc, una resposta del senyor Dontsov, en la que, casualment, afirmava que “els atacs xovinistes de *Rech* han rebut l'única resposta de la premsa socialdemòcrata russa”. Aquesta “explicació” consistia en la triple repetició de l'afirmació que la “crítica a les receptes del senyor Dontsov” no tenen res a veure amb el refús del dret de les nacions d'autodeterminació”.

“Cal dir”, escrigué el senyor Mogilijanskij, “que fins i tot 'el dret d'autodeterminació de les nacions' no és un fetitx [anoteu això!] fora de tota crítica: condicions nocives en la vida de les nacions poden donar lloc a tendències nocives en l'autodeterminació nacional, i el fet que aquestes siguin portades a la llum, vol dir que el dret de les nacions haja estat refusat’?

Com veieu, aquesta referència liberal a un “fetitx” era ben similar a la de Rosa Luxemburg. Era obvi que el senyor Mogilijanskij provada d'evitar una resposta directa a la qüestió de si reconeixia o no el dret d'autodeterminació política, és a dir, a la secessió.

El diari *Proletarskaja Pravda*, n. 4, de l'11 de desembre del 1913, també posava aquesta qüestió al senyor Mogilijanskij i al *Partit* Constitucional Demòcrata.

Després d'això *Rec* (n. 340) publicà una resposta sense signatura, i per tant una afirmació editorial, oficial, a aquesta qüestió. Aquesta resposta es basa en tres punts:

- 1) el punt 11 del programa del Partit Constitucional Democràtic parla sense embuts, de forma precisa i clara del “dret de les nacions a la lliure autodeterminació *cultural*”.
- 2) *Rec* afirma que *Proletarskaja Pravda* “confon sense remei” l'autodeterminació amb el separatisme, amb la secessió d'una nació determinada.
- 3) “*De fet, els cadets mai no han caigut en la defensa del dret de 'les nacions a la secessió' de l'estat rus*”. (Veieu l'article “Liberalisme nacional i el dret d'autodeterminació de les nacions”, a *Proletarskaja Pravda* n. 12, 20 de desembre del 1913)

Considerem primer el segon punt de l'afirmació de *Rec*. Amb quina claredat mostra als Semkovskij, Liebman i Iurkevic i d'altres oportunistes alarmats per la “vaguedat” o la “indefinició” del terme “autodeterminació” és *de fet*, és a dir des del punt de vista de les relacions objectives de classe i de la lluita de classes a Rússia, *simplement una represa* de les proclames de la burgesia liberal i monàrquica!

*Proletarskaja Pravda* posà les següents tres qüestions als cavallers il·lustrats “constitucionals-demòcrates” de *Rec*: (1) neguen que, al llarg de tota la història de la democràcia internacional, i especialment d'ençà la meitat del segle XIX, l'autodeterminació de les nacions s'ha entès precisament com a autodeterminació política, com el dret de formar un estat nacional independent? (2) neguen que la ben coneguda resolució adoptada pel Congrés de la Internacional Socialista de Londres del 1896 li donava el mateix significat? i (3) neguen que Plekhanov, en escriure sobre l'autodeterminació en una data tan primerenca com el 1902, volia dir precisament autodeterminació política? Quan *Proletarskaja Pravda* posà aquestes tres qüestions, *els cadets callaren!*

No pronunciaren ni una sola paraula en resposta, ja que no tenien res a dir. Hagueren d'admetre tàcitament que *Proletarskaja Pravda* l'encertava absolutament.

Les denúncies liberals que el terme “autodeterminació” és vague i les dels socialdemòcrates que es “confon desesperadament” amb el separatisme no són més que intents d'*embolicar-ho*, i evitar el reconeixement d'un principi democràtic universalment establert. Si els Semkovskij, Liebman i Iurkevici no fossin tan ignorants, els hi faria vergonya dirigir-se als obrers amb aquest estil *liberal*.

Però seguim. *Proletarskaya Pravda* obligà *Rec* a admetre que, en el programa dels constitucionals-demòcrates, el terme autodeterminació “cultural” vol dir efectivament *refús a l'autodeterminació política*.

“De fet, els cadets mai no han caigut en la defensa del dret de ‘les nacions a la secessió’ de l'estat rus” — no l'hi mancava raó a *Proletarskaya Pravda* quan recomanava a *Novoje Vremja* i a *Zemscina* aquestes paraules de *Rec* com a prova de la “llei alta” dels nostres cadets. El seu número 13563, *Novoje Vremja*, que mai, és clar, no perd una oportunitat per esmentar “els jueus” i satiritzar els cadetes, afirmà de totes formes:

“Allò que per als socialdemòcrates és un axioma de saviesa política [és a dir, el reconeixement del dret de les nacions a l'autodeterminació, a la secessió], ara comença a provocar desacords fins i tot entre els cadets”.

En declarar que “no han caigut mai en la defensa del dret de les nacions a la secessió de l'estat rus”, els cadets han adoptat, en principi, exactament la mateixa posició que *Novoje Vremja*. Aquest és precisament un dels punts fonamentals del *liberalisme nacional* dels cadets, de llur relació amb els Puriskevic, i de llur dependència, política, ideològica i pràctica, d'aquests. *Proletarskaja Pravda* escrigué: “Els cadets han estudiat història i saben prou bé que — per dir-ho suaument — la pràctica de l'antiga dreta dels Puriskevic d'agafeu-los i apreheu-los ha conduït sovint a accions de pogrom”. Tot i ésser perfectament conscients de l'origen i la natura feudals de la omnipotència dels Puriskevic, els cadets, no obstant, prenen llur posició *sobre la base* de les relacions i fronteres creades per aquella pròpia classe. Tot i que saben prou bé que gran part de les relacions i fronteres creades i fixades per aquesta classe és no-europea i anti-europea (diríem asiàtics si això no fos immerescut per part de japonesos i xinesos), els cadets, amb tot, les acceptem fins al darrer terme.

Així, s'ajusten als Puriskevic, s'hi arrossequen, amb la por d'arriscar llur posició, els protegeixen del moviment popular, de la democràcia. Com escrigué *Proletarskaja Pravda*: “En efecte, això vol dir adaptar-se als interessos dels terratinents de mentalitat feudal i als pitjors prejudicis nacionalistes de la nació dominant, en lloc de combatre sistemàticament aquests prejudicis”.

Encara que són homes familiaritzats amb la història i que es proclamen demòcrates, els cadets ni tan sols proven d'afirmar que el moviment democràtic, que actualment és característic tan de l'Europa oriental com d'Àsia lluita per canviar-les amb el model dels països capitalistes civilitzats, deixarà intactes les fronteres fixades per l'època feudal, l'època de l'omnipotència dels Puriskevic i de l'engany d'amplis estrats de la burgesia i de la petita burgesia.

El fet que la qüestió es posàs en la controvèrsia entre *Proletarskaja Pravda* i *Rec* no era simplement una qüestió literària, sinó que implicava un afer polític real del dia, ho provà, entre d'altres coses, la darrera conferència del Partit Constitucional Democràtic que tingué lloc entre el 23 i el 25 de març de 1914; en el report oficial d'aquesta conferència al *Rec* (n. 83, del 26 de març del 1914) hi llegim:

“També tingué lloc una discussió particularment forta sobre els problemes nacionals. Els diputats de Kíev, que rebien el suport de N. V. Nekrasov i A. M. Kolijubakin, assenyalaren que la qüestió nacional

esdevenia un factor clau, al qual calia fer cara d'una forma més resolta que no pas s'havia fet. F. F. Kokoskin assenyala, amb tot [aquest "amb tot" és com el "però" de Scedrin — "les orelles no creixen mai per damunt del cap, mai!"] que tan el programa com l'experiència política anterior demanava que les 'fórmules elàstiques' de 'l'autodeterminació política de les nacionalitats' es feren servir amb molta cura".

La línia més notòria de raonament a la conferència cadet mereix una atenció seriosa de part de tots els marxistes i de tots els demòcrates. (Assenyalarem entre parèntesis que *Kievskaja Mijsl*, que evidentment és ben informada i que sens dubte presenta les idees del senyor Kokoskin correctament, afegí que, naturalment, com a advertència als seus oponents, hi havia un especial perill de "desintegració" de l'estat).

El report oficial de *Rec* està dissenyat amb una consumada experiència diplomàtica per tal d'aixecar el vel tan poc com siga possible i d'amagar tot el que es puga. Amb tot, en línies generals, el que tingué lloc a la conferència cadet és força clar. Els delegats burgesos liberals, que estaven familiaritzats amb l'estat de les coses a Ucraïna, i els cadets "d'esquerres" posaren la qüestió *precisament de l'autodeterminació política* de les nacions. Altrament, no hi hauria calgut la crida del senyor Kokoskin que aquesta "fórmula" calia fer-la anar "amb molt cura".

El programa cadet, que òbviament coneixien els delegats de la conferència cadet, parla d'autodeterminació "cultural" i *no* política. Així, el senyor Kokoskin *defensava* el programa *contra* els delegats ucraïnesos, i *contra* els cadets d'esquerres; defensava l'autodeterminació "cultural" com a *oposada* a l'autodeterminació "política". És perfectament clar que en oposar autodeterminació "política", en advertir del perill de la "desintegració de l'estat" i d'afirmar que la fórmula "d'autodeterminació política" era "elàstica" (amb força coincidència amb Rosa Luxemburg!), el senyor Kokoskin defensava el liberalisme nacional gran rus contra els elements més "esquerranosos" o més democràtics del Partit Constitucional Democràtic i també contra la burgesia ucraïnesa.

El senyor Kokoskin guanyà momentàniament la conferència cadet, com es fa evident en la maliciosa expressió "amb tot" del report de *Rec*; el liberalisme nacional gran rus ha triomfat entre els cadets. No ajudarà aquesta victòria a aclarir les idees d'aquells individus malaconsellats que hi ha entre els marxistes de Rússia que han començat, com el cadets, a tenir por de les "fórmules elàstiques d'autodeterminació política de les nacionalitats"?

Examinam, "amb tot", la substància de la línia de pensament del senyor Kokoskin. En referir-se a "l'experiència política passada" (és a dir, evidentment, a l'experiència del 1905, quan la burgesia gran russa s'alarmà pels seus privilegis nacionals i atemorí els cadets amb les seves pors), i també en advertir del perill de la "desintegració de l'estat", el senyor Kokoskin mostrà que entenia perfectament bé que l'autodeterminació política no pot voler dir res més que el dret de secessió i de formació d'un estat nacional independent. La qüestió és — com s'haurien d'interpretar les pors del senyor Kokoskin a la llum de la democràcia en general, i de la lluita de la classe proletària en particular?

El senyor Kokoskin ens hauria fet creure que el reconeixement del dret de secessió incrementa el perill de la "desintegració de l'estat". Aquest és el punt de vista del comissari Mijmretsov, la consigna del qual era "agafeu-los i empresoneu-los". Des del punt de vista de la democràcia en general, el cas és del tot oposat: el reconeixement del dret de secessió *redueix* el perill de la "desintegració de l'estat".

El senyor Kokoskin raona exactament igual com ho fan els nacionalistes. En el seu darrer congrés atacaren els "mazepistes" ucraïnesos. El moviment ucraïnès, afirmaven el senyor Savenko i els seus, amenaça d'afeblir els lligams entre Ucraïna i Rússia, ja que l'ucraïnofília austríaca és el reforçament dels lligams dels ucraïnesos amb Àustria! Queda sense explicar per què Rússia no pot "reforçar" els seus lligams amb els ucraïnesos *amb el*



*mateix mètode* que els Savenko denunciïn que empra Àustria, és a dir, amb la concessió als ucraïnesos de llibertat lingüística, autogovern i un parlament autònom.

Els arguments dels Savenko i dels Kokoskin són exactament iguals, i des del punt de vista purament lògic són igual de ridículs i absurds. No és clar que com més llibertat gaudisca la nacionalitat ucraïnesa en un determinat país, més forts seran els lligams en aquell país? Hom esperaria que aquesta tautologia no seria discutida sense abandonar completament totes les premisses de la democràcia. Pot haver-hi una major llibertat nacional, com a tal, que la llibertat de secessió, que la llibertat de formar un estat nacional independent?

Per aclarir aquesta qüestió, que ha estat tan embolicada pels liberals (i per aquells que s'han desviat tant com per fer-se'n ressó), citarem un exemple ben simple. Posem la qüestió del divorci. En el seu article Rosa Luxemburg escriu que l'estat democràtic centralitzat, en concedir autonomia a les parts constituents, hauria de conservar les seccions legislatives més importants, com la legislació sobre el divorci, sota la jurisdicció del parlament central. La preocupació per que l'autoritat central de l'estat democràtic retinga el poder per permetre el divorci s'entén fàcilment. Els reaccionaris s'oposen a la llibertat de divorci; diuen que cal "fer-la anar amb molta cura", i en veu alta declaren que significa la "desintegració de la família". Els demòcrates, però, creuen que els reaccionaris són hipòcrites, que en realitat defensen la omnipotència de la policia i de la burocràcia, els privilegis d'un dels sexes, i la pitjor mena d'opressió de la dona. Creuen que de fet la llibertat de divorci no provocarà la "desintegració" de la família sinó que, contràriament, la reforçarà sobre una base democràtica, que és l'única base possible i duradora en una societat civilitzada.

Acusar els que defensen la llibertat d'autodeterminació, és a dir la llibertat de secessió, d'animar el separatisme, és tan ximple i hipòcrita com acusar als que defensen la llibertat de divorci d'animar la destrucció dels lligams familiars. De la mateixa forma que a la societat burgesa els defensors del privilegi i de la corrupció, sobre els que recolzen el matrimoni burgès, s'oposen a la llibertat de divorci, igualment, en l'estat capitalista, el refús a la llibertat d'autodeterminació, és a dir, el dret de les nacions a la secessió, no significa cap altra cosa que la defensa dels privilegis de la nació dominant i dels mètodes policials d'administració, en detriment dels mètodes democràtics.

Sens dubte, el joc brut que sorgeix de totes les relacions que hi ha en la societat capitalista sovint porta els membres del parlament i els periodistes a deixar-se dur per xerrameques frívoles i absurdes sobre la secessió de tal o tal nació. Però tan sols els reaccionaris poden permetre's espantar-se (o fer veure que s'espanten) en sentir-ho dir. Qui defensa principis democràtics, és a dir, qui insisteix que la qüestions d'estat les han decidir les masses populars, sap que hi ha una "tremenda distància" [citem la comèdia de Griboïedov *La intel·ligència fa la infelicitat*] entre el que els polítics xerren i el que el poble decideix. Per llur experiència diària les masses saben perfectament bé el valor dels llaços geogràfics i econòmics i els avantatges d'un gran mercat i d'un gran estat. Voldran, per tant, recórrer a la secessió tan sols i l'opressió i la tensió nacionals fan absolutament intolerable la vida comuna i eclipsen qualsevol relació econòmica. En aquest cas, els interessos del desenvolupament capitalista i de la llibertat de la lluita de classes els anirà millor amb la secessió.

Així, des de qualsevol perspectiva, els arguments del senyor Kokoskin, resulten ésser el cim de l'absurd i una mofa dels principis de la democràcia. I així encara hi ha una certa lògica en aquests arguments, la lògica dels interessos de classe de la burgesia gran russa. Com la majoria de membres del Partit Constitucional Democràtic, el senyor Kokoskin és un lacai dels moneders de la burgesia. Defensa els seus privilegis en general, i els seus privilegis *estatals* en particular. Els defensa colze amb colxe amb Puriskevic, amb la única diferència que Puriskevic té més fe en el garrot feudal, mentre Kokoskin i els altres s'adonen que el garrot resultà molt malmès el 1905, i confien més en els mètodes burgesos d'enganyar les masses, com ara atemorir la petita burgesia i els camperols amb

l'espectre de la "desintegració de l'estat", i de confondre'ls amb frases que barregen la "llibertat dels pobles" amb la tradició històrica, etc.

L'hostilitat dels liberals al principi de l'autodeterminació política de les nacions tan sols pot tindre un significat real de classe, i un de sol: el nacional-liberalisme, la defensa dels privilegis estatals de la burgesia gran russa. I els oportunistes entre els marxistes de Rússia, que actualment, sota el règim del 3 de juny, s'oposen al dret d'autodeterminació de les nacions — el liquidacionista Semokovskij, el lliguista Liebman, el petit-burgès ucraïnès Turkevich — segueixen *de fet* l'estel dels nacionals-liberals, i corrompen la classe treballadora amb idees nacionals-liberals.

Els interessos de la classe treballadora i de la seva lluita contra el capitalisme exigeixen la solidaritat i la unitat més estreta dels obrers de totes les nacions; exigeixen la resistència a la política nacionalista de la burgesia de qualsevol nacionalitat. Per tant, els socialdemòcrates es desviarien de la política proletària i subordinarien els obrers a la política de la burgesia si repudiassen el dret d'autodeterminació de les nacions, és a dir, el dret d'una nació oprimida a la secessió, o si donassin suport a totes les demandes nacionals de la burgesia de les nacions oprimides. No hi ha cap diferència pel treballador assalariat entre ésser explotat principalment per la burgesia gran russa o bé per una burgesia no-russa, o per la burgesia polonesa per comptes de l'hebrea, etc. El treballador assalariat que ha arribat a entendre que els seus interessos de classe són tan indiferents respecte dels privilegis estatals dels capitalistes gran russos com de les promeses dels capitalistes polonesos i ucraïnesos d'establir un paradís terrenal quan obtinguen privilegis estatals. El capitalisme es desenvolupa i ho farà de totes formes, tan en estats integrats per una població mixta com per estats nacionals separats.

En qualsevol cas el treballador assalariat serà subjecte d'explotació. La lluita existosa contra l'explotació requereix que el proletariat es lliure del nacionalisme, i siga absolutament neutral, per així dir-ho, en la lluita per la supremacia que hi ha entre la burgesia de diverses nacions. Si el proletariat de qualsevol nació dona el més petit suport als privilegis de la "seua" burgesia nacional, allò durà inevitablement a la desconfiança envers el proletariat d'altres nacions; afeblirà la solidaritat internacional de classe dels obrers i els dividirà, per goig de la burgesia. El refús del dret d'autodeterminació o a la secessió implica inevitablement, a la pràctica, donar suport als privilegis de la nació dominant.

Tindre una confirmació més clara d'això si veiem el cas concret de la secessió noruega de Suècia.

---

## Capítol sisè

# La secessió noruega de Suècia

---

Rosa Luxemburg cita precisament aquest exemple i el discuteix així:

"El darrer esdeveniment històric de les relacions federals, la secessió noruega de Suècia — que ràpidament fou utilitzada per la premsa social-patriòtica polonesa (veieu *Naprzód de Krakaw*) com a signe que confirmava la força i la natura progressiva de la tendència cap a la secessió estatal — quan alhora donaven una prova clara que el federalisme i la secessió que el complementa, no són en cap cas una expressió de progrés o de democràcia. Després de l'anomenada 'revolució' noruega, que consistia en el fet que el rei suec havia estat deposat i comminat a abandonar Noruega, els noruecs passaren alegrement a escollir un

altre rei, després d'haver refusat, per referèndum nacional, la proposta d'establir-hi una república. Allò que els admiradors superficials de tots els moviments socials i de qualsevol cosa que sone a independència consideraven una 'revolució' era simplement una manifestació de particularisme camperol i petit-burgès, el desig de tindre un rei 'propi' a sou llur en lloc del que els hi havia imposat l'aristocràcia sueca, i era, per tant, un moviment que no tenia res a veure amb la revolució. Al mateix temps, la dissolució de la unió entre Suècia i Noruega mostrà fins a quin punt, també en aquest cas, la federació que hi havia hagut era únicament l'expressió d'interessos purament dinàstics i, per tant, una simple forma monàquica i reaccionària". (*Przegad.*)

Això és literalment tot el que Rosa Luxemburg havia de dir sobre el particular! Hem d'admetre que li era difícil revelar la indefensió de la seva postura de forma més destacada que com ho ha fet en aquest cas concret.

La qüestió era, i és: han de tindre els socialdemòcrates d'un estat nacional mixte un programa que reconega el dret d'autodeterminació o de secessió?

Que ens diu l'exemple de Noruega, citat per Rosa Luxemburg, sobre aquest punt?

La nostra autora gira i remena, exerceix la seva saviesa i ens adreça a *Naprzód*, però no respon la qüestió! Rosa Luxemburg parla de tot el que hi ha sota el sol per tal de *no haver de dir una sola paraula* sobre el punt que realment ens ocupa!

Sens dubte, en desitjar tindre un rei propi a sou llur, i en refusar, per referèndum nacional, la proposta d'establir-hi una república, la petita burgesia noruega mostrà unes actituds filistees extremadament roïnes. Sens dubte, *Naprzód* displayed mostrà unes actituds igualment roïnes i igualment filistees en no adonar-se'n.

Però què hi té a veure tot això?

La qüestió que es discutia era el dret d'autodeterminació de les nacions i l'actitud que havia d'adoptar el proletariat socialista davant d'aquest dret! Per què, doncs, Rosa Luxemburg no respon la qüestió en lloc de fugir d'estudi?

Es diu que per un ratolí no hi ha bèstia més forta que el gat. Per a Rosa Luxemburg no hi ha evidentment cap bèstia més forta que el "Frassi". "Frassi" és el malnom del "Partit Socialista Polonès", l'anomenada secció revolucionària, i el diari de Krakaw *Naprzód* comparteix les idees d'aquesta "secció". Rosa Luxemburg es troba tan engegada per la seva lluita contra el nacionalisme d'aquella "secció" que perd de vista tot llevat de *Naprzód*.

Si *Naprzód* diu "sí", Rosa Luxemburg considera el seu deure sagrat dir un "no" immediat, sense aturar-se a pensar si en fer-ho no mostra la seua independència de *Naprzód*, sinó, contràriament, la seua ridícula dependència del "Frassi" i la seua incapacitat de veure les coses des d'un punt de vista més profund i ample que els puigs de Krakaw. *Naprzód*, naturalment, és un desastre i de cap manera és un òrgan marxista; però això no ens pot fer deixar d'analitzar adequadament l'exemple de Noruega, un cop l'hem escollit.

Per analitzar aquest exemple de forma marxista, hem de tractar no amb els vicis dels terriblement roïns del "Frassi", sinó, primer de tot, amb els trets històrics i concret de la secessió noruega de Suècia, i en segon lloc, amb les tasques que hagué afrontar el proletariat de tots dos països implicats en la secessió.

Els llaços geogràfics, econòmics i lingüístics entre Noruega i Suècia són tan estrets com els que hi entre els grans russos i moltes altres nacions esclaves. Però la unió entre Noruega i Suècia no era voluntària, i en treure la qüestió de la "federació" Rosa Luxemburg parlava

per parlar, simplement perquè no sabia que dir. Noruega fou *cedida* a Suècia pels monarques durant les guerres napoleòniques, contra la voluntat dels noruecs; i els suecs hagueren de dur tropes a Noruega per sotmetre-la.

Malgrat la gran autonomia de la que gaudia Noruega (tenia parlament propi, etc.), hi hagué topades constants entre Noruega i Suècia durant moltes dècades després de la unió, i els noruecs hagueren de treballar dur per lliurar-se del jou de l'aristocràcia sueca. Finalment, l'agost del 1905, ho aconseguiren: el parlament noruec resolgué que el rei suec ja no era rei de Noruega, i en referèndum posterior, la immensa majoria del poble noruec (uns 200.000 contra uns pocs centenars) votaren per la secessió completa de Suècia. Després d'un curt període d'indecisió, els suecs es rendiren al fet de la secessió.

Aquest exemple ens mostra sobre quins fonaments són realitzables els casos de secessió, i com tenen lloc efectivament, sota les modernes relacions econòmiques i polítiques, i la *forma* que adopta la secessió en condicions de llibertat política i democràcia.

Cap socialdemòcrata negarà — si no es que professa indiferència a les qüestions de la llibertat política i de la democràcia (i en aquest cas naturalment ja no és socialdemòcrata) — que aquest exemple prova *idealment* que és *deure* dels obrers amb consciència de classe de realitzar una propaganda sistemàtica i preparar el terreny per la solució dels conflictes que puguen sorgir de la secessió de nacions, no “a la russa”, sinó *tan sols a la manera* com se solucionà el 1905 entre Noruega i Suècia. Això és exactament el que es diu en el programa pel reconeixement del dret d'autodeterminació de les nacions. Però Rosa Luxemburg provà d'esquivar un fet que s'oposava a la seva teoria tot atacant el filisteïsm dels filisteus noruecs i del *Naprzód* de Krakaw; ja que entenia perfectament bé que aquest fet històric *refuta completament* les frases on diu que el dret d'autodeterminació de les nacions és una “utopia” o el dret “de menjar en plats d'or”, etc. Frases que tan sols expressen una creença pretenciosa i oportunista en la immutabilitat de l'actual arrencament de forces entre les nacionalitats de l'Europa oriental.

Continuam. En la qüestió de l'autodeterminació de les nacions, com en qualsevol altra qüestió, ens interessa, primerament i principal, l'autodeterminació del proletariat d'una determinada nació. Rosa Luxemburg evita silenciosament de nou aquesta qüestió, ja que s'adona que una anàlisi d'això sobre la base de l'exemple de Noruega, que ella mateixa ha escollit, resultaria desastrosa per la seua “teoria”.

Quina posició prengué el proletariat noruec i suec, i que de fet havia de prendre, en el conflicte sobre la secessió? *Després* de la secessió de Noruega, els obrers amb consciència de classe de Noruega haurien votat naturalment per una república(1), i si alguns socialistes votaren una altra cosa, simplement mostra com de dens és de vegades l'oportunisme filisteu entre el moviment socialista europeu. No hi poden haver dues opinions sobre això, i ho esmentam tan sols perquè Rosa Luxemburg prova d'ocultar el tema *entre línies*. No sabem si el programa socialista de Noruega feia obligatori pels socialdemòcrates noruecs la defensa d'unes idees particulars sobre la qüestió de la secessió. Assumirem que no ho feien, i que els socialistes noruecs ho deixaven com una qüestió oberta en la mesura que l'autonomia de Noruega donàs prou marge per conduir lliurement la lluita de classes, o en la mesura que els xocs continus amb l'aristocràcia sueca amagassen la llibertat en la vida econòmica. Però no es pot discutir que el proletariat noruec s'havia d'oposar a aquesta aristocràcia i donar suport a la democràcia agrària noruega (amb totes les seues limitacions filistees).

I el proletariat suec? És de tots conegut que els terratinents suecs, animats pel clergat suec, defensaren la guerra contra Noruega. Com que Noruega era molt més feble que Suècia, ja havia experimentat una invasió sueca, i l'aristocràcia sueca té un pes enorme en el seu propi país, aquesta crida a la guerra suposà un greu perill. Podem ésser segurs que els Kokoskin suecs esmerçaren molt temps i energies en provar de corrompre els caps del poble suec amb crides a “fer ús” de les “fórmules elàstiques d'autodeterminació

política de les nacions amb cura” i amb descripcions aterradoras del perill de la “desintegració de l'estat” i amb l'afirmació que la “llibertat dels pobles” era compatible amb la tradició de l'aristocràcia sueca. No hi pot haver el més petit dubte que els socialdemòcrates suecs haurien traït la causa del socialisme i de la democràcia si no haguessin combatut amb totes les forces tant la ideologia com la política dels terratinents i dels “Kokoskin”, i si no haguessin demanat, *no únicament* la igualtat de les nacions en general (quelcom que els Kokoskin també subscriuen), sinó també el dret d'autodeterminació de les nacions, i la llibertat de Noruega de separar-se.

L'estreta aliança entre els obrers noruecs i suecs, llur completa solidaritat fraternal de classe, *guanyà* amb el reconeixement dels obrers suecs del dret de secessió dels noruecs. Això va convèncer els obrers noruecs que els obrers suecs no s'havien infectat de nacionalisme suec, i que posaven la fraternitat amb els proletaris noruecs per davant dels privilegis de la burgesia i l'aristocràcia sueques. La dissolució dels lligams imposats sobre Noruega pels monarques europeus i l'aristocràcia sueca reforça els lligams entre els obrers noruecs i suecs. Els obrers suecs han demostrat que malgrat *totes* les vicissituds de la política burgesa — les relacions burgeses poden comportar una repetició de la subjecció forçosa dels noruecs al suecs! — seran capaços de preservar i defensar la completa igualtat i la solidaritat de classe dels obrers de totes dues nacions en la lluita contra la burgesia sueca i noruega.

A més, això revela com de poc fonamentals i àdhuc frívols són els intents que de vegades fa el “Frassy” per emprar els nostres desacords amb Rosa Luxemburg contra la socialdemocràcia polonesa. El “Frasy” no és un partit proletari o socialista, sinó un partit nacionalista petit-burgès, semblant als socialrevolucionaris polonesos. No hi ha hagut, ni hi pot haver, cap qüestió que uneixi els socialdemòcrates russos i aquest partit. D'altra banda cap socialdemòcrata rus s'ha “penedit” de les relacions estretes i de la unitat que hem establert amb els socialdemòcrates polonesos. Els socialdemòcrates polonesos han donat un gran servei històric amb la creació del primer partit proletari realment marxista de Polònia, un país immers en les aspiracions i passions nacionalistes. I el servei que han fet els socialdemòcrates polonesos és gran, no perquè Rosa Luxemburg haja parlat per parlar del punt novè del programa dels marxistes russos, sinó malgrat aquesta trista circumstància.

La qüestió del “dret d'autodeterminació” és òbviament menys important pels socialdemòcrates polonesos que pels russos. És força comprensible que en llur zel (sovint una mica excessiu, potser) per combatre la petita burgesia de Polònia, engegada pel nacionalisme, els socialdemòcrates polonesos facin un gra massa. Cap marxista rus no ha pensat mai en retreure els socialdemòcrates polonesos per oposar-se a la secessió de Polònia. Aquests socialdemòcrates l'erren tan sols quan, com Rosa Luxemburg, proven de negar la necessitat d'incloure el reconeixement del dret d'autodeterminació en el programa dels marxistes *russos*.

A la pràctica això és com provar d'aplicar les relacions, enteses segons el patró de Krakaw, a tots els pobles i nacions que habiten Rússia, inclosos els gran russos. Significa dir “els nacionalistes polonesos s'equivoquen en tot”, i no els socialdemòcrates russos ni els internacionals.

Ja que la socialdemocràcia internacional defensa el reconeixement del dret d'autodeterminació de les nacions. Això és el que hi discutirem tot seguit..

---

(1) Com la majoria de la nació noruega era favorable a la monarquia alhora que el proletariat volia una república, el proletariat noruec feia cara, per dir-ho en línies generals, a l'alternativa de la revolució, si les condicions eren apropiades, o a sotmetre's a la voluntat de la majoria i continuar la feina de propaganda i agitació.

## Capítol setè

# La resolució del Congrés Internacional de Londres del 1896

---

Aquesta resolució diu:

"Aquest Congrés declara que defensa el ple dret de cada nació a l'autodeterminació [*Selbstbestimmungsrecht*] i expressa la seva simpatia vers els obrers de totes els països que actualment pateixen sota el jou militar, nacional o d'altres absolutismes. Aquest Congrés crida els obrers de tots aquests països a unir-se als rengles dels obrers amb consciència de classe [*Klassenbewusste* — els que comprenen llurs interessos de classe] de tot el món per tal de lluitar plegats per la derrota del capitalisme internacional i per la conquesta dels objectius de la socialdemocràcia internacional".(1)

Com ja ho hem assenyalat, els nostres oportunistes — Semkovskij, Liebman i Turkevic — simplement desconeixen aquesta resolució. Però Rosa Luxemburg la coneix i cita tot el text, que conté la mateixa expressió que contenia el nostre programa, és a dir, "autodeterminació".

Com s'ho fa Rosa Luxemburg per desfer-se d'aquest obstacle en el camí de la seva "original" teoria?

Oh, molt senzillament... tot l'èmfasi rau en la segona part de la resolució... el seu caràcter de declaració... hom tan sols s'hi pot referir per error!

La feblesa i la profunda confusió de la nostra autora són simplement sorprenents. Habitualment sols els oportunistes parlen dels punts coherents per la democràcia i el socialisme del nostre programa com de simples declaracions, i covardament eviten de debatre-ls obertament. Aparentment hi ha una raó per la que Rosa Luxemburg cau aquesta vegada en la companyia deplorables dels Semkovskij, Liebman and Turkevic. Rosa Luxemburg no gosa de dir obertament si considera la resolució anterior correcta o errònia. Remena i embolica com si tractés amb un lector poc atent o mal informat, que oblidàs la primera part de la resolució quan comença a llegir la segona, o que mai no ha sentit parlar de la discussió que hi hagué en la premsa socialista *abans* dels Congrés de Londres.

Rosa Luxemburg s'erra greument, però, si s'imagina que, als ulls dels obrers amb consciència de classe de Rússia, pot passar per damunt de la resolució de la Internacional sobre un tema d'importància fonamental, sense ni provar d'analitzar-la críticament.

El punt de vista de Rosa Luxemburg fou proclamat durant la discussió que tingué lloc abans del Congrés de Londres, principalment en les columnes de *Die Neue Zeit*, òrgan dels marxistes alemanys; *en essència aquest punt de vista fou derrotat en la Internacional !* Aquesta és la clau, que el lector rus ha de conservar particular en ment.

El debat girà en torn de la qüestió de la independència de Polònia. Es presentaren tres punts de vista:

1. El del "Frassi", en nom del qual hi parlà Haecker. Volien que la Internacional inclogués en *el seu propi* programa la demanda d'independència per a Polònia. La moció no fou adoptada i aquest punt de vista fou derrotat a la Internacional.

2. El punt de vista de Rosa Luxemburg, és a dir, els socialistes polonesos no han de demanar la independència per a Polònia. Aquest punt de vista s'oposava completament a la proclamació del dret d'autodeterminació de les nacions. Fou igualment derrotat a la Internacional.

3. El punt de vista que elaborà en aquell moment K. Kautsky, que s'oposà a Rosa Luxemburg i demostrà que el seu materialisme era extremadament "parcial"; d'acord amb Kautsky, la Internacional no podia en aquell moment fer de la independència de Polònia un punt del seu programa; però els socialistes polonesos tenien tot el dret a defensar aquesta reivindicació. Des del punt de vista dels socialistes era sens dubte un error ignorar les tasques d'alliberament nacional en una situació on hi havia una opressió nacional.

La resolució de la Internacional reproduceix les propostes més essencials i fonamentals d'aquest punt de vista: d'una banda, el reconeixement absolutament directe i inequívoc del ple dret d'autodeterminació de les nacions; de l'altra, la crida igualment inequívoca als obrers per la unitat *internacional* en llur lluita de classe.

Pensem que aquesta resolució és absolutament correcta, i que, pels països de l'Europa oriental i de l'Àsia d'inicis del segle XX, és aquesta resolució, amb les seves dues parts enteses plegades, la que ens dona l'única orientació correcta de la política de la classe proletària en la qüestió nacional.

Tractem els tres punts de vista esmentats amb un detall més gran.

Com sabem, Karl Marx i Friedrich Engels consideraren el deure de tota la democràcia de l'Europa occidental, i més encara, de la socialdemocràcia, de donar un suport actiu a la reivindicació polonesa d'independència. Pel període dels anys 1840 i 1860, el període de les revolucions burgeses a Àustria i a Alemanya, i el període de la "reforma agrària" a Rússia [l'abolició de la servitud el 1861], aquest punt de vista era força correcte i l'únic que era coherentment democràtic i proletari. En la mesura que les masses populars de Rússia i de la majoria dels països eslaus encara anaven a les palpentes i en la mesura que *no hi havia* moviments democràtics independents i de masses en aquells països, el moviment d'alliberament [1863-64] del *poble* de Polònia agafava una importància immensa i destacada des del punt de vista, no tan sols de la democràcia russa, o de l'eslava, sinó de tota la democràcia europea.(2)

Però mentre el punt de vista de Marx era força correcte pels anys quaranta, cinquanta i pel tercer quart del segle dinou, deixà de ser-ho amb l'arribada del segle vint. Els moviments democràtics independents, i fins i tot un moviment proletari independent, han sorgit a la majoria de països eslaus, fins i tot a Rússia, un dels països eslaus més endarrerits. La Polònia aristocràtica ha desaparegut, i ha donat pas a una Polònia capitalista. Sota aquestes circumstàncies Polònia no podia fer més que perdre la seva *excepcional* importància revolucionària.

L'intent del PSP (el Partit Socialista Polonès, l'actual "Frassi") del 1896 de "fixar" per sempre el punt de vista que Marx havia defensat en una *època diferent* era un intent d'emprar la *lletra* del marxisme contra l'*esperit* del marxisme. Els socialdemòcrates polonesos eren força encertats en atacar el nacionalisme extrem de la petita burgesia polonesa i en assenyalar que la qüestió nacional era de segona importància pels obrers polonesos, per tal de crear per primera vegada un partit purament proletari a Polònia per

tal de proclamar l'extremada importància del principi que els obrers polonesos i els russos havien de mantindre l'aliança més estreta en llur lluita de classes.

Però això implicava que a principis del segle vint la Internacional podia considerar el principi de l'autodeterminació política de les nacions, o el dret de secessió, com innecessari per l'Europa oriental i Àsia? Això hauria estat un gran absurd, i admetre alhora (teòricament) que s'havia consumat la reforma democràtica burgesa dels estats turc, rus i xinès; de fet hauria estat (a la pràctica) una defensa de l'oportunisme vers l'absolutisme.

No. En una època en la que les revolucions democràtiques burgeses han començat, en aquest període de desvetllament i intensificació dels moviments nacionals i de la formació de partits proletaris independents, la tasca d'aquests partits en relació a la política nacional ha d'ésser doble: reconeixement del dret d'autodeterminació de totes les nacions, ja que la reforma democràtica burgesa no s'ha completat i ja que la democràcia de la classe treballadora lluita coherentment, seriosament i sincerament (i no a la forma liberal dels Koskoskin) per la igualtat de drets de les nacions; així doncs, per una estreta i sòlida aliança en la lluita de classe dels proletaris de totes les nacions de cada estat, malgrat tots els canvis històrics i totes les modificacions frontereres fetes per la burgesia.

És aquesta doble tasca del proletariat la que formula la resolució del 1896 de la Internacional. Aquesta és la substància, el principi, de la resolució adoptada per la Conferència dels Marxistes Russos que tingué lloc l'estiu del 1913. Algunes persones afirmen que veuen una "contradicció" en el fet que mentre el punt 4 d'aquesta resolució, que reconeix el dret d'autodeterminació i de secessió, sembla "concedir" el màxim al nacionalisme (quan en realitat, el reconeixement del *dret de totes* les nacions a l'autodeterminació suposa un màxim de *democràcia* i un mínim de nacionalisme), el punt 5 adverteix els obrers contra les consignes nacionalistes de la burgesia de cap nació i demana la unitat i la cohesió dels obrers de totes les nacions en organitzacions proletàries internacionalment unificades. Però això és una "contradicció" tan sols per les ments extremadament superficials, ja que, per exemple, no poden copsar per què la unitat i la solidaritat de classe del proletariat suec i noruec *guanyà* quan els obrers suecs defensaren la llibertat de Noruega de separar-se i de formar un estat independent.

---

(1) Veieu el report oficial alemany del Congrés de Londres: *Verhandlungen und Beschlüsse des internationalen sozialistischen Arbeiterund Gewerkschafts-Kongresses zu London, vom 27. Juli bis 1. August 1896*, Berlin, 1897, S. 18. S'ha publicat un pamflet rus on es contenen les decisions dels congressos de la Internacional en la que la paraula "autodeterminació" es tradueix incorrectament com a "autonomia".

(2) Seria un bon treball de recerca històrica la comparació de la posició d'un noble rebel polonès del 1863 amb la d'un demòcrata revolucionari de Rússia, Cernijsevskijm que (com Marx), fou capaç d'apreciar la importància del moviment polonès, i amb la del petit-burgès ucraïnès Dragomanov, que escrigué molt més tard i que expressà les idees d'un camperol, tan ignorant i lent, i tan vinculat al seu pilar de fons, que el seu odi legítim a la noblesa polonesa li privà de veure la importància d'aquesta lluita per la democràcia de tota Rússia. (Cf. Dragomanov *La Polònia històrica i la democràcia gran russa*). Dragomanov es mereixia del tot els fervents petons que li llençà posteriorment el senyor P. B. Struve, que en aquell temps esdevingué un nacional-liberal.



---

## Capítol vuitè

# L'utòpic Karl Marx i la pragmàtica Rosa Luxemburg

---

En dir que la independència polonesa és una “utopia” i repetir-ho *ad nauseam*, Rosa Luxemburg exclamar irònicament: Per què no recollir la reivindicació de la independència d'Irlanda?

La “pragmàtica” Rosa Luxemburg evidentment no coneix quina era l'actitud de Marx vers la independència irlandesa. Paga la pena mentre ens hi endinsem, mostra com s'analitzà una reivindicació *concreta* d'independència nacional des d'un punt de vista genuïnament marxista, i no oportunista.

Era costum de Marx “sondejar” els seus coneguts socialistes, com en deia, per provar-ne la intel·ligència i la fermesa de llurs conviccions. Després de conèixer Lopatin, Marx escrigué a Engels el 5 de juliol del 1870, on hi donava una opinió plena d'elogis del jove socialista rus alhora que en deia:

"Polònia és el seu punt feble. Sobre aquest punt parla de manera molt semblant a com ho fa un anglès — diguem-ne, un cartista anglès de la vella escola — sobre Irlanda".

Marx posa en dubte un socialista que pertany a una nació opressora per la seva actitud vers la nació oprimida i tot d'una revela un defecte *comú* als socialistes de les nacions dominants (l'anglesa i la russa): el fet de no entendre llurs deures socialistes vers les nacions sotmeses, la repetició que fan dels prejudicis adquirits de la burgesia de la “nació dominant”.

Abans d'entrar en les valoracions positives de Marx sobre Irlanda, cal que assenyalem en general que l'actitud de Marx i Engels era estrictament crítica, i que en reconeixien que la importància estava condicionada històricament. Així, Engels escrigué a Marx el 23 de maig del 1851, per dir-li que l'estudi de la història el portava a treure conclusions pessimistes del cas de Polònia, i que la importància d'aquest seria provisional — tan sols fins que no hi hagués una revolució agrària a Rússia. El paper dels polonesos en la història era el de “cap calents”. “I hom no pot assenyalar ni un sol exemple on Polònia haja representat amb succés el progrés, ni tan sols respecte de Rússia, o on haja fer res d'importància històrica”. Rússia conté més civilització, educació, indústria i burgesia que “la Polònia de la noblesa indolent”. “Què son Warszawa i Krakaw en relació a Sankt Petersburg, Moskva i Odessa!” Engels no tenia cap mena de fe en l'èxit de les insurreccions de la noblesa polonesa.

Però totes aquestes reflexions, que mostren la profunda mirada del geni, de cap forma fa que Engels i Marx no tracten el moviment polonès amb la simpatia més fonda i ardent dotze anys més tard, quan Rússia encara dormia i Polònia es desvetllava.

Quan elaboraven el seu crida a la Internacional del 1864, Marx escrigué a Engels (el 4 de novembre del 1864) que havia de combatre el nacionalisme de Mazzini, i acabà amb: “en la mesura que es parla de política internacional en la crida, parl de països, no de nacionalitat, i censur Rússia, no les *minores gentium* [les nacions menors]”. Marx no tenia pas dubte de la posició subordinada de la qüestió nacional respecte de la “qüestió del

treball". Però la seva teoria és lluny d'ignorar els moviments nacionals com el cel ho està de la terra.

Llavors arribà el 1866. Marx escrigué a Engels sobre el "clixè proudhonià" a Paris que "declara que les nacionalitats són un absurd, i ataca Bismarck i Garibaldi. Com a polèmica contra el xovinisme llur actuació és útil i raonable. Però com a seguidors de Proudhon (inclosos Lafargue i Longuet, dos grans amics meus d'allà), creuen que tota Europa ha de seure tranquila en llurs quarters secrets fins que els cavallers francesos abolisquen la pobresa i la ignorància — són grotescs" (lletres del 7 de juny del 1866).

"Ahir", escrivia Marx el 20 de juny del 1866, "hi hagué una discussió en el Consell de la Internacional sobre la guerra actual... La discussió pujà, com era de preveure, amb 'la qüestió de la nacionalitat' en general i l'actitud que calia prendre-hi... Els representants de la 'Jove França' (*no obrers*) arribaren a l'afirmació que totes les nacionalitats i àdhuc les nacions eren 'prejudicis antiquats'. Estirnerisme proudhonitzat... Tot el món s'espera mentre els francesos no siguin madurs per la revolució social... Els anglesos rieren molt quan vaig començar el meu discurs quan vaig dir que el nostre amic Lafargue i els altres, que s'havien lliurat de les nacionalitats, ens havien parlat en 'francès', és a dir, en una llengua que les nou desenes parts de l'audiència no entenien. També vaig suggerir que la negació de les nacionalitats que havia proclamada, l'havia feta, ben inconscientment, per defensar llur absorció pel model de la nació francesa".

La conclusió que se seguia de tota aquesta crítica de Marx és clara: la classe treballadora ha d'ésser la darrera en fer un fetix de la qüestió nacional, ja que el desenvolupament del capitalisme no desvetllarà *totes* les nacions a una vida independent. Però lliurar-se'n dels moviments nacionals de masses un cop han començat, i refusar de donar suport a allò que tenen de progressió, és en efecte plegar-se als prejudicis *nacionalistes*, és a dir, reconèixer "la pròpia nació" com a model de nació (o, com afegiríem nosaltres, l'única que posseeix el privilegi exclusiu de formar un estat).(1)

Però tornem a la qüestió d'Irlanda.

La posició de Marx sobre aquesta qüestió es veu més clarament en els següents fragments de lletres:

"He fet el que he pogut per aconseguir aquesta proclamació dels obrers anglesos a favor del fennianisme... Abans creia que la separació d'Irlanda d'Anglaterra era impossible. Ara crec que és inevitable, si bé després de la separació hi pot haver una federació". Això és el que Marx escrivia a Engels el 2 de novembre del 1867.

En lletres del 30 de novembre del mateix any hi afegia:

"... que n'hem d'aconseguir als obrers *anglesos*? En la meua opinió han de fer del *Refús de la Unió* [d'Irlanda amb Anglaterra, és a dir, la separació d'Irlanda d'Anglaterra] (breument, retornar a la situació del 1783, únicament democratitzada i adaptada a les condicions de l'època) un article de llur *pronunziamento*. Aquesta és la única forma legal i per tant possible per a l'emancipació irlandesa que pot admetre's en el programa d'un partit *anglès*. L'experiència ens mostrarà després que hi pot subsistir una simple unió personal entre els dos països.

"... els irlandesos necessiten:

"1) Autogovern i independència d'Anglaterra;

"2) Una revolució agrària..."

Marx hi donà una gran importància a la qüestió irlandesa i féu una exposició d'hora i mitja d'aquest tema al Sindicat d'Obrers Alemanys (lletra del 17 de desembre del 1867).

En una lletra del 20 de novembre del 1868, Engels parlà de "l'odi vers els irlandesos que es troba entre els obrers anglesos", i gairebé un any després (el 24 d'octubre del 1869), hi torna i escrigué:

"*Il n'y a qu'un pas* [tan sols hi ha un pas] d'Irlanda a Rússia... La història irlandesa mostra com de malaurat per una nació és haver-ne sotmés una altra. Totes les abominacions dels anglesos hi tenen l'origen entre els irlandesos. Encara m'he d'endinsar en el període de Cromwell, però n'estic força convençut que les coses haurien anat d'una altra forma a Anglaterra, també, si no hi hagués calgut un domini militar sobre Irlanda i la creació d'una nova aristocràcia".

Assenyalment, de passada, una lletra de Marx a Engels del 18 d'agost del 1869:

"Els obrers polonesos de Poznan han dut una vaga amb èxit amb l'ajut de llurs col·legues de Berlin. Aquesta lluita contra Monsieur le Capital — fins i tot en la forma poc elaborada de la vaga — és una forma més seriosa de bandejar els prejudicis nacionals que les proclames de pau dels llavis dels cavallers burgesos".

La política sobre la qüestió irlandesa defensada per Marx en la Internacional s'hi pot veure en això:

El 18 de novembre del 1869, Marx escrigué a Engels que havia parlat durant hora i un quart en el Consell de la Internacional sobre la qüestió de l'actitud del ministeri britànic davant l'amnistia irlandesa, i havia proposat aquesta resolució:

"Resolem,

"que en la resposta a la reivindicació irlandesa per l'alliberament dels patriotes irlandesos empresonats, el senyor Gladston ha insultat deliberadament la nació irlandesa; "que obstrueix l'amnistia política amb condicions igualment agreujants a les víctimes del desgovern i del poble al que pertanyen;

"que després d'haver justificat, des d'una posició de responsabilitat, públicament i entusiàstica la rebel·lió dels esclavistes americans, passa a predicar al poble irlandès la doctrina de l'obediència passiva;

"que tota la seua actuació en relació amb la qüestió de l'amnistia irlandesa és filla autèntica i genuïna d'aquesta '*política de conquesta*', en l'orgullós retret que el senyor Gladstone llençà als seus rivals torics al càrrec;

"que el Consell General de l'Associació Internacional dels Treballadors expressa admiració per l'animada, ferma i noble forma amb la que el poble irlandès porta el moviment per l'amnistia;

"que aquesta resolució serà comunicada a totes les seccions, i a tots els òrgans obrers, de l'Associació Internacional dels Treballadors d'Europa i d'Amèrica".

El 10 de desembre del 1869, Marx escrigué sobre l'article de la qüestió irlandesa que havia de llegir en el Consell de la Internacional:

"Ben lluny de totes les proclames per la justícia 'internacional' i 'humana' per Irlanda — que es donen per assumides al Consell de la Internacional — és d'interès directe i absolut de la classe treballadora anglesa de lliurar-se de l'actual lligam amb Irlanda. I aquesta és la meua plena convicció, i per raons que en part no puc explicar als propis obrers anglesos. Durant un llarg temps vaig creure que seria possible de derrocar el règim irlandès per l'ascens de la classe treballadora anglesa. Sempre vaig expressar aquest punt de vista a New York Tribune [una publicació americana on Marx hi col·labora molt de temps]. Un estudi més acurat m'ha convençut del contrari. La classe treballadora anglesa *mai no farà res fins que s'haja lliurada d'Irlanda...* La reacció anglesa a Anglaterra té les arrels en el domini d'Irlanda". (la cursiva és de Marx).

La política de Marx sobre la qüestió irlandesa hauria de quedar ara ja força clara pels nostres lectors.

Marx, "utòpic", era tan "poc pragmàtic" que defensà la separació d'Irlanda, que mig segle després encara no s'ha assolida.

Què donà lloc a la política de Marx, i no era errònia?

Al començament Marx pensà que Irlanda no seria alliberada pel moviment nacional de la nació oprimida, sinó pel moviment de la classe treballadora de la nació opressora. Marx no féu un absolut del moviment nacional, ja que sabia, que tan sols la victòria de la classe treballadora pot dur l'alliberament complet de totes les nacionalitats. És impossible d'estimar abans d'hora totes les relacions possibles entre els moviments d'alliberament burgesos de les nacions oprimides i el moviment d'emancipació del proletariat de la nació opressora (que és allò que fa tan difícil la qüestió nacional a Rússia).

Amb tot, s'esdevingué que la classe treballadora anglesa caigué sota la influència dels liberals durant molt de temps, i passà a ésser-ne un apèndix, i en adoptar una política liberal-laborista es quedà sense referents. El moviment d'alliberament burgès d'Irlanda es féu més fort i assumí formes revolucionàries. Marx reconsiderà les seves idees i les corregí. "Quina desgràcia per a una nació l'haver subjugada una altra". La classe treballadora anglesa mai no serà lliure fins que Irlanda s'allibere del jou anglès. La reacció a Anglaterra es reforça i s'estimula amb l'esclavatge d'Irlanda (de la mateixa forma que a Rússia la reacció s'estimula per l'esclavatge d'un gran nombre de nacions!).

I, en proposar a la Internacional una resolució de solidaritat amb "la nació irlandesa", "el poble irlandès" (l'intel·ligent L. VI. probablement hauria jutjat severament Marx per oblidar-se de la lluita de classes!), Marx defensà la *separació* d'Irlanda d'Anglaterra, "encara que després de la separació esdevinguen una federació".

Però era fonamentada teòricament la conclusió de Marx? A Anglaterra la revolució burgesa s'havia consumat molt abans. Però encara no s'havia consumat a Irlanda; tot just es començava a fer, segle i mig més tard de les reformes dels liberals anglesos. Si el capitalisme hagués estat derrocat a Anglaterra tan ràpidament com Marx s'esperava al principi, llavors no hi hauria hagut lloc per un moviment burgès democràtic i nacional a Irlanda. Però ja que hi havia sorgit, Marx aconsellà els obrers anglesos de donar-li suport, donar-li un impuls revolucionari i veure'l sota els interessos de *llur pròpia* llibertat.

Els lligams econòmics entre Irlanda i Anglaterra els anys 1860 eren, és clar, fins i tot més estrets que els actuals lligams que té Rússia amb Polònia, Ucraïna, etc. El caràcter "poc

pragmàtic" i "irrealitzable" de la separació d'Irlanda (encara que es reduís a les condicions geogràfiques i a l'immens poder colonial d'Anglaterra) era força obvi. Si bé, en principi, era enemic del federalisme, en aquest Marx concedí la possibilitat de la federació, si bé, (2) *tan sols si* l'emancipació d'Irlanda s'assolia d'una forma revolucionària, i no reformista, i a través del moviment de les masses populars d'Irlanda, amb el suport de la classe treballadora d'Anglaterra. No hi pot haver cap dubte que únicament una solució com aquesta del problema història hauria anat d'acord amb els interessos del proletariat i hauria dut a un progrés social ràpid.

Les coses anaren d'una altra forma. Tan el poble irlandès com el proletariat anglès s'afebliren. Tan sols ara, mitjançant els sòrdids acords entre els liberals anglesos i la burgesia irlandesa *es resol* el problema irlandès (l'exemple de l'Ulster mostra amb quina dificultat) a través de la reforma agrària (amb indemnitzacions) i l'autonomia (encara per aplicar). Què hi ha doncs? Se segueix que Marx i Engels eren "utòpics", que defensaren reivindicacions nacionals "irrealitzables", o que es deixaren influir pels nacionalistes petit-burguesos d'Irlanda (ja que no hi ha pas dubte de la natura petit-burguesa del moviment fenià), etc.?

No. També en la qüestió irlandesa, Marx i Engels defensaren una política proletària coherent, que educava realment les masses en un esperit de democràcia i socialisme. Tan sols aquesta política podria haver salvat Irlanda i Anglaterra de mig segle de retard en la introducció de les reformes necessàries, i hauria evitar que aquestes reformes fossen mutilades pels liberals per plaure els reaccionaris.

La política de Marx i Engels sobre la qüestió irlandesa dóna un exemple notable de quina actitud ha d'adoptar el proletariat de les nacions opressoras vers els moviments nacionals, un exemple que no ha perdut gens de la seua immensa importància *pràctica*. Ens dóna una advertiment contra aquell "odi servil" amb el qual els filisteus de tots els països, colors i llengües corren a titllar com a "utòpica" la idea de modificar les fronteres d'estats que foren establertes per la violència i els privilegis del terratinents i la burgesia d'una nació.

Si el proletariat irlandès i anglès no hagués acceptat la política de Marx i no hagués fet consigna de la secessió d'Irlanda, hauria estat la pitjor mena d'oportunisme, un menysteniment de llurs obligacions com a demòcrates i socialistes, i una concessió a la reacció *anglesa* i a la burgesia *anglesa*.

---

(1) Veieu també la lletra de Marx a Engels del 3 de juny del 1867: "... me n'he assabentat amb molt de goig de les lletres de Paris a *The Times* sobre les crides filopoloneses dels parisins contra Rússia... El senyor Proudhon i la seva claca doctrinària no són el poble francès".

(2) De passada no és difícil de veure, des d'un punt de vista socialdemòcrata, que el dret d'"autodeterminació" no vol dir *ni* federació ni autonomia (per bé que, en llenguatge abstracte, totes dues cauen dins de la categoria d'"autodeterminació"). El dret de federació simplement no té sentit, ja que la federació implica un contracte bilateral. No cal dir que els marxistes no poden incloure la defensa del federalisme en general en llur programa. Pel que fa a l'autonomia, els marxistes defensen, no el "dret" d'autonomia, sinó la *pròpia* autonomia, com un principi universal general de qualsevol estat democràtic amb una composició nacional mixta, i una gran diversitat de condicions geogràfiques o d'altra mena. Conseqüentment, el reconeixement del "dret d'autonomia de les nacions" és tan absurd com el "dret de federació de les nacions".

---

## Capítol novè

# El programa del 1903 i els seus liquidadors

---

Les memòries del Congrés del 1903, on s'adoptà el Programa dels Marxistes Russos, han esdevingut una gran raresa, i la gran majoria dels membres actius del moviment de la classe treballadora d'avui desconeixen el raonament que hi ha darrera dels diversos punts (o la majoria d'ells, ja que no tota la literatura que s'hi relaciona gaudeix de la benedicció d'ésser legal...). Cal per tant analitzar el debat que tingué lloc en el Congrés del 1903 sobre la qüestió que discutim.

Diguem primer de tot com de pobre era la literatura socialdemòcrata russa sobre “el dret d'autodeterminació de les nacions”, però com, amb tot, mostra clarament que aquest dret sempre s'havia entès com el dret de secessió. Els Semkovskij, Liebman i Lurkevic que en dubten i declaren que el punt novè és “ambigu”, etc., ho fan tan sols per ignorància o descurança. Ja el 1902, Plekhanov, a *Zarya*, defensava “el dret d'autodeterminació” en l'esborrany de programa, i escrigué que aquesta demanda, tot i que no era obligatòria pels democràtes burgesos, ho era “pels socialdemòcrates”. “Si l'oblidassim o en vacil·lassim”, escrigué Plekhanov, “per por d'ofendre els prejudicis nacionals dels nostres compatriotes de nacionalitat gran russa, la crida... 'obers de tots els països, uniu-vos!' seria una mentida als nostres llavis...”.

Aquesta és una descripció molt adient de l'argument fonamental a favor del punt que considerem; tan adient que no és sorprenent que els crítics “nihilistes” del nostre programa l'hagen evitat tímidament. L'abandó d'aquest punt, no importa per quins motius, és *de fet* una “lamentable” concessió al nacionalisme *gran rus*. Però per què els grans russos, si és una qüestió del dret d'autodeterminació de *totes* les nacions? Perquè es refereix a la secessió *respecte* dels grans russos. Els interessos de la *unitat proletària*, els interessos de la solidaritat de classe demanen el reconeixement del dret de *secessió de les nacions* — que és el que Plekhanov admetia dotze anys abans en les paraules abans citades. Si els nostres oportunistes ho haguessin pensat, probablement no haurien parlat tan absurdament sobre l'autodeterminació.

En el Congrés del 1903, que adoptà la proposta de programa que defensava Plekhanov, la feina principal la dugué la *Comissió Programàtica*. Malauradament no es registraren els seus debats; haurien estat particularment interessant en aquest punt, ja que era *únicament* en aquesta Comissió on els representants dels socialdemòcrates polonesos, Warszawski i Hanecki, provaren de defensar llurs idees i discutir “el reconeixement del dret d'autodeterminació”, Qualsevol lector que tinga problemes per comparar llurs arguments (expressats en el discurs de Warszawski i en la declaració d'ell i de Hanecki, p. 134-36 i 388-90 de les Memòries del Congrés) amb els que Rosa Luxemburg expressava en el seu article polonès, que hem analitzat, i que són idèntics.

Com foren tractats aquests arguments a la Comissió Programàtica del Segon Congrés, on Plekhanov, més que ningú altre, parlà contra els marxistes polonesos? Foren ridiculitzats despietadament! L'absurd de proposar que els marxistes de *Rússia* havien de refusar el reconeixement del dret d'autodeterminació de les nacions fou revelat tan clarament i planera que els marxistes polonesos *no gosaren de repetir llurs arguments en la reunió plenària del Congrés!* Deixaren el Congrés, convençut de la indefensió de la causa llur en l'assemblea suprema dels marxistes — grans russos, hebreus, georgians i armenis.

No cal dir que aquest episodi històric és de gran importància per qualsevol que s'interesseu seriosament en *el seu propi* programa. El fet que els arguments dels marxistes polonesos fossen completament derrotats en la Comissió Programàtica del Congrés, i que els

marxistes polonesos abandonassen l'intent de defensar llurs idees en la reunió plenària del Congrés és molt significatiu. No és cap sorpresa que Rosa Luxemburg mantingués un silenci "modest" sobre això en el seu article del 1908 — la referència al Congrés hauria estat massa desagradable! També mantingué silenci sobre la proposta ridículament inepta de Warszawski i Hanecki del 1903, de part de tots els marxistes polonesos, d'"esmenar" el punt novè del Programa, una proposta que ni Rosa Luxemburg ni cap altre socialdemòcrata polonès ha gosat (o mai gosarà) de repetir.

Però tot i que Rosa Luxemburg, en admetre la derrota el 1903, mantingué silenci sobre aquests fets, els que tenen interès en la història de llur partit faran bé d'esbrinar-los i donar-los la importància que tenen.

Quan abandonaren el Congrés del 1903, els amics de Rosa Luxemburg emeteren el següent comunicat:

"Proposem que el punt setè [ara el punt novè] de la proposta de programa hi diga el següent: §7. *Que les institucions garantisquen la plena llibertat de desenvolupament cultural de totes les nacions incloses en l'estat.*" (p. 390 de les Memòries).

Així, els marxistes polonesos defensaren en aquell moment idees sobre la qüestió nacional tan "ambigües" que *en lloc* d'autodeterminació pràcticament proposaren la notòria "autonomia nacional i cultural", tan sols que amb un altre nom!

Això sona gairebé increïble, però malauradament és el que passà. En el propi Congrés, tot i que hi havia cinc lliguistes amb cinc vots i tres caucàsians amb sis vots, sense comptar la veu consultiva de Kostrov, *ni un sol* vot s'emeté pel *refús* del punt sobre l'autodeterminació. S'emeteren tres vots per la proposta d'afegir "l'autonomia nacional cultural" a aquest punt (a favor de la fórmula de Goldblatt: "l'establiment d'institucions que garantisquen a les nacions plena llibertat de desenvolupament cultural") i quatre vots a la fórmula de Lieber ("el dret de les nacions de llibertat en el desenvolupament cultural").

Ara que un partit liberal rus — el Partit Constitucionals Democràtic — ha aparegut en escena, sabem que en el seu programa l'autodeterminació política de les nacions s'ha substituïda per "l'autodeterminació cultural". Els amics polonesos de Rosa Luxemburg, per tant, "*combatien*" el nacionalisme del PSP, i en fer-ho proposaren existosament la substitució del programa marxista per un programa *libera!* I alhora acusaren el nostre programa d'oportunista; no és d'estranyar que aquesta acusació fos rebuda com una broma per la Comissió Programàtica del Segon Congrés!

Com s'entenia "l'autodeterminació" entre els delegats del Segon Congrés; dels quals, com hem vist, *cap* s'oposà a "l'autodeterminació de les nacions"?

Els tres següents fragments de la Memòria en donen la resposta:

"*Martijnov* és de l'opinió que el terme 'autodeterminació' no ha de rebre un significat ampli; simplement es refereix al dret d'una nació a establir-se com a unitat política separada, i no a l'autogovern regional" (p. 171). *Martijnov* era membre de la Comissió Programàtica, en la que els arguments dels amics de Rosa Luxemburg foren repudiats i ridiculitzats. *Martijnov* era llavors d'idees economicistes, i un violent opositor d'*Iskra*; si no hagués expressat una opinió que era compartida per la majoria de la comissió programàtica certament hauria estat denunciat.

El lliguista Goldblatt fou el primer de parlar quan el Congrés, ja després que la comissió hagués acabat la feina, discutia el punt vuitè (l'actual punt novè) del programa.

Digué:

"No es pot posar cap objecció al 'dret d'autodeterminació'. Quan una nació lluita per la independència, no ens hem d'oposar. Si Polònia refusa d'entrar en un matrimoni legal amb Rússia, no s'hi pot interferir, com ha assenyalat Plekhanov. Hi estic d'acord dins d'aquests límits" (p. 175-76).

Plekhanov no havia parlat d'aquest subjecte encara en la reunió plenària del Congrés. Goldblatt es referia a allò que Plekhanov havia dit a la comissió programàtica, on el "dret d'autodeterminació" s'havia explicat d'una forma ben simple i detallada com el dret de secessió. Lieber, que parlà després de Goldblatt, assenyalà:

"És clar que si cap nacionalitat trobar que no pot viure dins de les fronteres de Rússia, el partit no posarà cap obstacle en la seva via" (p. 176).

El lector veurà que al Segon Congrés del Partit, que adoptà el programa, s'entenia unànimament que l'autodeterminació es refereia "únicament" al dret de secessió. Fins i tot els lliguistes ho copsaren llavors, i tan sols és ara, en aquests temps penosos de contrarevolució continuada i de tota mena d'"apostasies" que hi trobem gent que, des de la ignorància, declaren que el programa és "ambigu". Però abans de dedicar temps a aquests malaurats socialdemòcrates, acabem abans amb l'actitud dels polonesos vers el programa.

Arribaren al Segon Congrés (1903) amb l'afirmació que la unitat era necessària i imperativa. Però deixaren el Congrés després dels "revesos" en la comissió programàtica, i la *darrera paraula* fou una declaració escrita, inclosa en la Memòria del Congrés, que contenia la proposta ja esmentada de *substituir* l'autonomia nacional cultural per l'autodeterminació.

El 1906 els marxistes polonesos s'uniren al partit; *ni* en entrar *ni* després (en el Congrés del 1907, les conferències del 1907 i 1908, o el plenari del 1910) *presentaren* cap proposta d'esmena del punt novè del Programa Rus!

Això és un fet.

I, malgrat totes les proclamacions i afirmacions, aquest fet prova definitivament que els amics de Rosa Luxemburg veien la qüestió com fixada pel debat de la comissió programàtica del Segon Congrés, així com per decisió d'aquell Congrés, i tàcitament reconegueren l'error i el corregiren en unir-se al partit el 1906, després d'haver abandonat el Congrés el 1903, sense fer un sol intent d'esmenar el punt novè del programa a través dels canals *partidistes*.

L'article de Rosa Luxemburg aparegué, signat, el 1908 — és clar que mai ha estat en la ment de ningú negar el dret de criticar el programa als publicistes del partit — i, *des de* la publicació d'aquest article, *ni un sol* òrgan oficial dels marxistes polonesos ha posat la qüestió de revisar el punt novè.

Trockij per tant feia un mal servei a certs admiradors de Rosa Luxemburg quan escrigué, de part dels editors de *Borba*, en el número 2 d'aquella publicació (març del 1914):

"Els marxistes polonesos consideren que 'el dret d'autodeterminació nacional' és completament buit de contingut polític i s'hauria de suprimir del programa" (p. 25).



L'atent Trockij és més perillós que un enemic! Trockij no podia aportar *cap* prova, llevat de "conversacions privades" (és a dir simplement tafaneries, amb les quals Trockij sempre subsisteix), per classificar els "marxistes polonesos" en general com a partidaris de tot article de Rosa Luxemburg. Trockij presentà els "marxistes polonesos" com gent desprovista d'honor i consciència, incapaç de respectar fins i tot les pròpies conviccions i el programa de llur partit. Com d'atent és Trockij!

Quan, el 1903, els representants dels marxistes polonesos abandonaren el Segon Congrés *pel* dret d'autodeterminació, Trockij podia haver dit *llavors* que consideraven aquest dret buit de contingut i que calia suprimir-lo del programa.

Però després que els marxistes polonesos *s'uniren* al partit que tenia això en el programa, i mai no han presentat cap moció per esmenar-ho.(1)

Per què Trockij amagà aquests fets als lectors de la seva revista? Tan sols perquè li serveix per fomentar les diferències entre els polonesos i els russos que s'oposen al liquidacionisme i per enganyar els obrers russos sobre la qüestió del programa.

Trockij mai no ha sostingut una opinió ferma sobre cap qüestió important del marxisme. Sempre es limita a reptar entre les esquerdes de qualsevol diferència d'opinió i desertar d'una banda a l'altra. Actualment es troba en companyia dels lliguistes i dels liquidadors. I aquests cavallers no fan cerimònies quan es tracta del partit.

Escoltem el lliguista Liebman.

"Quan, fa quinze anys", escriu aquest cavaller, "els socialdemòcrates russos inclogueren el punt sobre el dret d'autodeterminació de tota nacionalitat en llur programa, tothom [!] es demanà: Què vol dir realment aquest terme que està de moda [!]? No s'hi donà cap resposta [!]. Aquesta paraula fou llençada [!] en mig de la boira. I de fet, llavors, era difícil que s'esvaís aquella boira. Encara no ha arribat el moment que aquest punt es faci concret — segons es digué — de forma que continua en la boira [!] i el temps i la pràctica ens mostraran quin contingut caldrà donar-li".

No és magnífica la forma amb la que aquest "trapella" fa befa del programa del partit?

I per què en fa befa?

Perquè és un saberut absolut, que mai no ha deprés o llegit res de la història del partit, sinó que simplement desembarcà en els cercles liquidacionistes on anar directament al nus és la forma considerada "correcte" pel que fa al coneixement del partit i de tot allò que s'hi relaciona.

El seminarista de Pomijalovskij es vanta 'd'obrir d'un cop un barril de sauerkraut'. Els cavallers lliguistes ho fan encara millor. Deixen que Liebman obri d'un cop llur propi barril. Què els hi ha de preocupar als Liebman el fet que el Congrés Internacional haja aprovat una decisió, que el Congrés del llur propi partit amb dos representants de la Lliga que foren prou capaços (i com n'eren de crítics "severs" i denemics decidits d'*Iskra*) per entendre el significat d' "autodeterminació" i fins i tot hi estiguessen d'acord? I no fóra més fàcil liquidar el partit si els "publicistes del partit" (no rieu, si us plau!) tracten la seva història i programa a la manera d'un seminarista?

Vet ací un segon "trapella", el senyor Iurkevic de *Dzvin*. El senyor Iurkevic ha d'haver tingut la Memòria del Segon Congrés al davant, ja que cita Plekhanov, a través de Goldblatt, i mostra que és conscient del fet que l'autodeterminació tan sols pot voler dir

dret de secessió. Això, però, no l'impedeix de fer córrer calúmnies sobre els marxistes russos entre la petita-burguesia ucraïnesa, en dir que defensen la "integritat estatal" de Rússia (n. 7-8, 1913, p. 83, etc.). És clar que els Lurkevic no han inventat un mètode millor que aquesta calúmia per separar els demòcrates ucraïnesos dels demòcrates grans russos. I aquesta divisió està en la línia de tota la política del grup de publicistes de *Dzvin* que defensen la *separació* dels obrers ucraïnesos *en una organització nacional específica!*<sup>(2)</sup>

És força apropiat, és clar, que un grup de filisteus nacionalistes, que es dediquen a dividir els rengles del proletariat — i objectivament aquesta és la tasca de *Dzvin* — disseminin aquesta confusió sense remei sobre la qüestió nacional. No cal dir que els Lurkevic i els Liebman que s'ofenen "terriblement" quan se'ls anomena "propers al partit", no diguen una sola paraula, sobre com pensen que el problema del dret de secessió s'hauria de tractar en el programa.

Però hi ha un tercer "trapella", el principal, el senyor Semkovskij, que, en dirigir-s'hi a una audiència gran russa des de les columnes d'un diari liquidacionistes, fustiga el punt novè del programa alhora que declara que "per certes raons no aprov la proposta" d'eliminar aquest punt!

Això és increïble, però real.

L'agost del 1912, la conferència liquidacions tractà oficialment la qüestió nacional. Durant divuit mesos no havia aparegut cap article sobre la qüestió del punt novè, llevat de l'escrit pel senyor Semkovskij. I en aquest article l'autor *repudia* el programa, "sense aprovar", però, "per certes raons" (que potser és una malaltia inconfessable?) la proposta d'esmenar-lo! Podem ésser segurs que seria difícil de trobar enlloc exemples similars d'oportunismes, o encara pitjor — de renúncia del partit, de desig de liquidar-lo.

Un sol exemple serà suficient per mostrar com són els arguments de Semkovskij:

"Què hem de fer", escriu, "si el proletariat polonès vol lluitar al costat del proletariat de tota Rússia en el marc d'un únic estat, mentre les classes reaccionàries de la societat polonesa, al contrari, volen separar Polònia de Rússia i obtindre una majoria de vots favorables a la secessió en referèndum? Hauríem nosaltres, els socialdemòcrates russos del parlament central, de votar conjuntament amb els nostres camarades polonesos *contra* la secessió, o — per tal de no violar el 'dret d'autodeterminació' — votar *per* la secessió?" (*Novaja Rabocaja Gazeta* n. 71).

En llegir això es fa evident que el senyor Semkovskij ni tan sols ha entès *el punt que tracta!* No se li acut que el dret de secessió presuposa el debat de la qüestió al parlament (dieta, referèndum, etc.) de la regió *que se separa, no* al parlament central.

La perplexitat infantil davant de la qüestió "què hem de fer", si sota la democràcia la majoria n'és de la reacció, serveix per veure que realment tan els Puriskevic com els Kokoskin consideren la pròpia idea de la secessió com un crim! Potser els proletaris de *tota* Rússia no haurien de lluitar contra els Puriskevic i els Kokoskin a hores d'ara sinó que hi haurien de passar i lluitar contra les classes reaccionàries de Polònia!

Aquesta és la mena de deixalles que es publica en l'òrgan liquidacionista que té el senyor L. Martov com un dels dirigents ideològics, el mateix L. Martov que elaborà el programa i parlà en favor de la seva adopció el 1903, i fins i tot arribà a escriure en favor del dret de secessió. Aparentment L. Martov raona segons la dita:

*No ens hi cap cal llest allà;  
millor envieu en Read,  
i m'esperaré a veure què hi ha.*

Envia en Read-Semkovkij i deixar que el nostre programa siga tergiversat i manipulat sens fi en un diari del qual els nous lectors no en coneixen res!

Sí. El liquidacions ha fet un llarg camí — hi ha fins i tot molts destacats ex-socialdemòcrates que no els hi queda ni el més mínim rastre del partit.

Rosa Luxemburg, és clara, no es pot posar amb els Liebman, Iurkevic i Semkovskij, però el fet és que aquesta mena de gent s'ha apropiat del seua equivocació i mostra amb particular claredat l'oportunisme en el que hi havia caigut.

---

(1) Se'n ha reportat que els marxistes polonesos assistiren a la Conferència d'Estiu dels marxistes russos del 1913, amb una *única* veu consultiva i que no votaren sobre el dret d'autodeterminació (secessió) i declararen que s'oposaven a aquest dret en general. És clar, tenien perfecte dret d'actuar com ho feren, i fins i tot de fer agitació a Polònia contra la secessió. Però això no és ben bé el que deia Trockij; ja que els marxistes polonesos no demanaven la "supressió" del punt novè "del programa".

(2) Mireu en particular el prefaci del senyor Iurkevic al llibre del senyor Levinskij (escrit en ucraïnes) *Resum del desenvolupament del moviment de la classe treballadora ucraïnesa a Galitzia, Kíev, 1914..*

---

## Capítol desè

### Conclusió

---

En resum.

Pel que fa la teoria general del marxisme, la qüestió de l'autodeterminació no presenta cap dificultat. Ningú no pot qüestionar seriosament la resolució de Londres del 1896, o el fet que l'autodeterminació implica únicament el dret de secessió, o que la formació d'estats nacionals independents és la tendència de tota revolució democràtica burgesa.

Apareix una dificultat pel fet que a Rússia el proletariat de la nacions oprimides i de la nació opressora lluiten, i han de fer-ho, plegats. El que cal és preservar la unitat de la lluita de la classe proletària pel socialisme, i resistir totes les influències nacionalistes burgeses i negres. Pel que fa a les nacions oprimides, l'organització separada del proletariat com a partit independent sovint porta a una lluita més forta contra el nacionalisme local i la perspectiva se sol perdre i s'oblida el nacionalisme de la nació opressora.

Però aquesta pèrdua de perspectiva no pot durar gaire. L'experiència de lluita unida dels proletaris de diverses nacions ha demostrat de forma molt clara que hem de formular les qüestions polítiques des d'una perspectiva de tota Rússia, i no des del punt de vista de "Krakaw". I en la política de tota Rússia són els Puriskevic i els Kokoskin els que val combatre. L'ur idea predominen, i llur persecució dels no-russos per "separatisme", per *pensar* en la secessió, es predica i es practica a la Duma, a les escoles, a les esglésies, als quarters, i en centenars i milers de diaris. És el verí nacionalista gran rus qui enverina l'atmosfera política de tota Rússia. Aquesta és la malaurança d'una nació que, en subjugar-ne d'altres, reforça la reacció per tota Rússia. El record del 1849 i el 1863 formen una tradició política viva que, si no apareixen noves tempestes, amenacen

d'eliminar tot moviment democràtic i *especialment* socialdemòcrata en els decennis venidors.

No hi pot haver cap dubte que per molt natural que siga el punt de vista de certs marxistes que pertanyen a nacions oprimides (la "malaurança" dels quals és sovint que les masses popular es troben cegades per la idea de llur "propi" alliberament nacional) pot esdevenir-se de vegades que *realment* l'arregliment objectiu de les forces de classe a Rússia faça del refús a la defensa del dret d'autodeterminació pugua portar cap al pitjor oportunisme, cap a la infecció del proletariat amb les idees dels Kokoskin. I aquestes idees són, en essència, les idees i la política dels Puriskevic.

Per tant, tot u que el punt de vista de Rosa Luxemburg es podia perdonar si se'l considerava com una estretesa de mires poloneses, de "Krakaw",<sup>(1)</sup> és ara imperdonable, quan el nacionalisme i, per damunt de tot, el nacionalisme governamental gran rus, ha guanyat terreny arreu, i quan la política la fa aquest *nacionalisme gran rus*. De fet, això ho aprofiten els oportunistes de *totes* les nacions, que combaten tímidament la idea de "tempestes" i "salts", i creuen que la revolució democràtica burgesa ha arribat a la fi, i es deixen dur per l'onada de liberalisme dels Kokoskin.

Com qualsevol altre nacionalisme, el nacionalisme gran rus passa per diverses fases, d'acord amb les classes que són dominants en un país burgès en un moment donat. Fins el 1905, tan sols coneixíem nacional-reaccionaris. Després de la revolució han aparegut *nacional-liberals* al nostre país.

En el nostre país aquesta és de fet la posició adoptada tan pels octubristes com pels cadets (Kokoskin), és a dir per tota la burgesia actual.

Els nacional-demòcrates grans russos apareixeran *inevitablement* més tard. El senyor Pesekhonov, un dels fundadors del Partit "Popular Socialista", ja expressà aquest punt de vista (en el número de *Russkoje Bogatstvo* de l'agost del 1906) quan cridà a tindre cura dels prejudicis nacionalistes dels camperols. Per molt que altres ens calumnien i ens acusen d'"idealitzar" la pagesia, sempre ham fet una clara distinció entre la intel·ligència camperola i els prejudicis camperols, entre la lluita camperola per la democràcia i l'oposició als Puriskevic, i el desig dels camperols de fer la pau amb el clergat i la noblesa.

Fins i tot ara, i probablement durant un llarg temps venidor, la democràcia proletària haurà de conviure amb el nacionalisme dels camperols grans russos (no amb l'objectiu de fer-li concessions, sinó per tal de combatre'l).<sup>(2)</sup> El desvetllament del nacionalisme entre les nacions oprimides, que esdevingué tan pronunciat després del 1905 (recordem, per posar uns casos, el grup dels "federalistes i autonomistes" de la primera Duma, el creixement del moviment ucraïnès, el moviment musulmà, etc.), inevitablement durà a un major nacionalisme entre la petita-burgesia gran russa del camp i la ciutat. Com més lenta siga la democratització de Rússia, més persistent, brutal i dura serà la persecució nacional i l'enfrontament entre la burgesia de les diverses nacions. La natura particularment reaccionària dels Puriskevic russos simultàniament donarà lloc (i reforçarà) les tendències "separatistes" entre les diverses nacionalitats oprimides, que sovint gaudeixen de molta més llibertat en els estats veïns.

En aquesta situació, el proletariat de Rússia fa cara a dues tasques, o millor dit a una sola de doble: combatre el nacionalisme de qualsevol mena, i per damunt de tot, el nacionalisme gran rus; reconèixer, no tan sols plena igualtat de dret per totes les nacions e general, sinó també igualtat de drets pel que fa a la política, és a dir, el dret d'autodeterminació de les nacions, de secessió. I alhora, és el seu deure, en interès d'una lluita existosa contra tota mena de nacionalisme entre qualsevol nació, preservar la unitat de la lluita proletària i de les organitzacions proletàries, i unir-les en una associació internacional ben estreta, malgrat les lluites burgeses per l'exclusivisme nacional.

Completa igualtat de dret de totes les nacions; dret d'autodeterminació de les nacions; unitat dels obrers de totes les nacions — aquest és el programa nacional que el marxisme, l'experiència de tot el món, i l'experiència de Rússia, ensenya els obrers.

Aquest article ja estava enllestit quan he rebut el n. 3 de *Nasa Rabocaja Gazeta*, en la que el senyor VI. Koskovskij escriu el següent sobre el reconeixement dle dret d'autodeterminació de les nacions:

"Pres mecànicament de la resolució del Primer Congrés del Partit (1898), que alhora l'havia agafat de les decisions dels congressos socialistes internacionals, se li donà, com es fa evident pel debat, el mateix significat en el Congrés del 1903 que el que tenia en la Internacional Socialista, és a dir, autodeterminació política, autodeterminació de les nacions en el sentit d'independència política. Així tenim la fórmula: autodeterminació nacional que implica el dret de separació territorial, i que no tracta de cap manera la qüestió de com s'han de regular les relacions nacionals en un organisme estatal per les nacionalistes que no pugen o no desitgen deixar l'estat existent".

És evident amb això que el senyor VI. Kosovkij ha vista la Memòria del Segon Congrés del 1903 i entén perfectament bé el significat real (i únic) del terme autodeterminació. Compareu-ho amb el fet que els editors del diari lliguista *Zeit* permeteren que el senyor Liebman es llencés contra el programa i declarés que era ambigu! Estranya l'ètica "de partit" entre aquests lliguistes... Tan sol el Senyor sap per què Kosovskij havia de declarar que el Congrés prengué el principi d'autodeterminació mecànicament. Algunes persones voldrien "refusar-lo", però com, per què i per quina raó — no ho saben.

---

(1) No és difícil d'entendre que el reconeixement pels marxistes de *tota Rússia*, i per damunt de tots pels gran russos, del *dret* de secessió de les nacions no implica que impedeix que es faci *agitació* contra la secessió per part dels marxistes d'una determinada nació oprimida, de la mateixa forma que el reconeixement del dret de divorci no impedeix que es proteste contra el divorci en un cas particular. Creiem, per tant, que hi haurà un increment inevitable en el nombre de marxistes polonesos que es riguen de la "contradicció" inexistent que ara "veuen" Semkovskij i Trockij.

(2) Seria interessant de descriure els anvis que tenen lloc en el nacionalisme polonès, per exemple, en el procés de transformació d'un nacionalisme nobiliari a un nacionalisme burgès, i d'aquí a un nacionalisme camperol. En el seu llibre *Das polnische Gemeinwesen im preussischen Staat* (*La comunitat polonesa en l'estat prussià*; hi ha traducció russa), Ludwig Bernhard, que és un Kokoskin alemany, descriu un fenomen ben típic: la formació d'una mena de "república camperola" pels polonesos d'Alemanya sota la forma d'una estreta aliança de diferents cooperatives i d'altres associacions de camperols *polonesos* en llur lluita per la nacionalitat, la religió i la terra "polonesa". L'opressió alemanya ha unitat els polonesos i els ha segregat, després del primer desvetllament nacionalista de la noblesa, després de la burgesia, i finalment de les masses camperoles (especialment després de la campanya que els alemanys llençaren el 1873 contra l'ús de la llengua polonesa a les escoles). Les coses es mouen en la mateixa direcció a Rússia, i no tan sols en relació a Polònia..